

บทที่ 4

การวิจัยการเมืองท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ประจำบท

1. เพื่อให้เข้าใจหลักการและวิธีการวิจัยเบื้องต้นในทางสังคมศาสตร์
2. เพื่อให้เข้าใจและรู้จักสังเกตรายงานการวิจัยที่เป็นไปได้
3. เพื่อรวบรวมตัวอย่างการศึกษาและวิจัยการเมืองท้องถิ่น และนำไปประยุกต์ใช้ หรือศึกษาต่อไปอีก
4. เพื่อเน้นให้สนใจศึกษาและวิเคราะห์ การพิจารณาการเมืองท้องถิ่น โดยวิธีวิจัย อันเป็นการศึกษาเชิงพฤติกรรมเกี่ยวกับการเมืองของชุมชนอย่างเป็นระบบ

บทที่ 4

การวิจัยการเมืองท้องถิ่น

ก. หลักการวิจัย

1. การวิจัย (Research) คืออะไร?

คำว่า “การวิจัย” ได้มีผู้ให้บทนิยามไว้หลายท่านด้วยกัน

สภาวิจัยแห่งชาติ ได้กำหนดบทนิยามไว้ว่า การวิจัยคือ “การศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังด้วยระบบอันถูกต้องเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ในสิ่งซึ่งวิจัยนั้น”

K.H.Parsons ให้คำนิยามว่า การวิจัยคือ “ระบบแห่งการสืบสวนความจริงซึ่งจะนำไปสู่ทางแก้ไขปัญหาที่กำหนดให้”

Clifford Moody ให้คำนิยามว่า การวิจัยคือ “วิธีการค้นหาความจริงและจะต้องใช้ความคิดอย่างรอบคอบ วิธีการนี้ประกอบด้วยการกำหนดปัญหาที่จะค้นคว้าการตั้งสมมติฐาน (hypotheses) ที่จะค้นคว้าการรวบรวมและประมวลข้อมูลต่าง ๆ การพิจารณาเหตุผลและความเห็นสรุปและในขั้นสุดท้ายทำการทดสอบข้อสรุปผลนั้นว่า เข้ากันกับข้อสมมติฐานต่าง ๆ ที่ตั้งไว้หรือไม่”

เราอาจสรุปได้ว่า การวิจัยนั้นเป็นระบบแห่งการศึกษาค้นคว้าซึ่งจะต้องตั้งเป็นรูปองค์ประกอบให้สมบูรณ์เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริงบางอย่างที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการค้นพบความจริงซึ่งยังไม่ปรากฏ คำว่าการวิจัยจึงย่อมหมายรวมถึงวิธีการต่าง ๆ ตั้งแต่การตั้งรูปปัญหา การตั้งข้อสมมติฐาน การรวบรวมข้อมูล การพิจารณาข้อมูลเหตุผล เพื่อลงความเห็นสรุปเป็นผลการวิจัย

2. วิจัยไปทำไม?

มีหลักความจริงที่กล่าวกันก็คือ มนุษย์เราเป็นพวกที่อยากรู้อยากเห็น เมื่อสงสัยอะไรก็พยายามศึกษาค้นคว้าหาเหตุผลและคำตอบ นอกจากนี้แล้วมนุษย์ยังไม่รู้จักพอ ความต้องการของมนุษย์เรามักจะมีไม่สิ้นสุด ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้ศึกษาค้นคว้าหรือวิจัยกันมาตลอดเวลา เราจะเห็นได้ว่าผลจากการศึกษาค้นคว้าของมนุษย์ได้มีส่วนช่วยนำความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ มาสู่สังคมหากจะพูดให้กว้าง ๆ เราวิจัยก็เพื่อศึกษาหาความรู้เหตุผลและทำการเปลี่ยนแปลงใหม่ทำให้สังคมมีความเจริญและผาสุก เช่น มีรถยนต์ วัคซีน ฯลฯ

ในด้านวิชาการ การวิจัยเป็นรากฐานทางศาสตร์ (Sciences) ต่าง ๆ ที่เราศึกษาค้นคว้าจนได้เป็นหลักทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นรากฐานของการค้นคว้าศึกษาต่อไปอันจะนำประโยชน์สุขมาสู่มวลมนุษย์ เช่น ยารักษาโรคทันสมัย และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น

ทางด้านบริหาร หรือวางแผนดำเนินงาน ผู้บริหารย่อมต้องอาศัยข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในการกำหนดนโยบายและข้อเท็จจริง (facts) นั้นต้องเพียงพอและเชื่อถือได้ พอจะนำมา (formulate) เป็นเป้าหมายโครงการที่จะขบคิดและแก้ (attack) ปัญหาตลอดจนการหาวิธีดำเนินงานให้สอดคล้องกันและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านครู อาจารย์ผู้สอนหนังสือ อาจจะทำการศึกษาหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ มาประกอบการสอนให้ได้ผล เช่น อาจจะเกี่ยวกับความสนใจของนักศึกษา หรือผู้ฟังหรือเกี่ยวกับระดับความรู้ เพื่อวางแผนการสอนได้เหมาะสมและอาจศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่สอนนั้น ๆ เพื่อนำมาประกอบการสอนให้ผู้รับมองเห็นภาพได้ชัดและเข้าใจยิ่งขึ้น

3. วิจัยอย่างไร?

ตามที่กล่าวข้างต้น การวิจัยหมายถึง “เป็นการรวบรวมข้อเท็จจริงโดยระบบที่เชื่อถือได้ เพื่อแก้ปัญหาหรือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ หรือเพื่อก่อให้เกิดความรู้ใหม่” จึงมีวิธีการหรือขั้นตอนของการวิจัยเกิดขึ้น เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้และตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการหาความจริง

ขั้นตอนมีดังนี้

1. การกำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์ (State Purposes)
2. ตั้งสมมติฐาน (Formulate Hypothesis)
3. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (Obtain Relevant Data)
4. วิเคราะห์ข้อมูล (Analyze Data)

5. รายงานผล (Report)

การกำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์

เราต้องเข้าใจอย่างชัดเจนว่าต้องการจะค้นคว้า หรือต้องการจะตอบปัญหาใดบ้าง หากไม่ตั้งเป็นปัญหาให้ชัดแล้วตัวเราเองก็อาจจะงง ปัญหาต่าง ๆ ที่เราหยิบยกขึ้นมาจะต้องจัดทำเป็นรายการไว้ เพื่อจัดทำแบบฟอร์มสำรวจหรือแบบข้อสอบถามต่าง ๆ ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์กับปัญหาที่เรากำหนดขึ้นไป

การตั้งสมมติฐาน

เมื่อเราเข้าใจปัญหาที่จะค้นคว้าแล้วขึ้นไปก็ต้องตั้งสมมติฐานขึ้นว่าปัญหานั้นน่าจะมีมูลเหตุมาจากอะไร เป็นการเดาหรือทายเหตุแห่งปัญหา ฟังคาดคะเนว่าผลการวิจัยจะออกมาในรูปใด หรือผลที่จะได้จากการวิจัยในขณะนั้นเรายังไม่ทราบมูลเหตุที่แท้จริง จนกว่าจะได้ทำการศึกษาแล้วโดยตลอดการตั้งสมมติฐานเสียแต่แรกก่อนลงมือศึกษาโดยถี่ถ้วนเป็นเสมือนเครื่องนำทางที่จะช่วยให้ผู้ทำการศึกษาหรือวิจัย สามารถเดินไปสู่จุดหมายในการศึกษาได้ ถ้าไม่มีสมมติฐานเลยผู้ทำการวิจัยก็ไม่มีแนวทางที่จะทำการศึกษา อาจดำเนินการออกนอกกลุ่มนอกทางไปทำให้เสียเวลาเสียเงินมาก

การรวบรวมหลักฐานหรือข้อมูลต่าง ๆ

การรวบรวมหลักฐาน จะต้องดำเนินการหลังจากตั้งสมมติฐานขึ้นแล้วและกำหนดหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งเราต้องการจะได้ในขั้นต่อไปก็คือการรวบรวมหลักฐานหรือข้อมูลที่เรากำลังต้องการในการนี้ เราต้องกำหนดให้ชัดว่าจะไปค้นหาหลักฐานหรือข้อมูลมาจากไหน ใครจะเป็นผู้ให้ข้อมูลและสถิติต่าง ๆ ที่เราต้องการการรวบรวมหลักฐานควรทำเมื่อใดและควรใช้วิธีอย่างไร จึงจะเหมาะสมดังนี้ เป็นต้น หากจำเป็นจะต้องทำการรวบรวมหลักฐานโดยใช้ตัวอย่าง (Sample) ก็ควรจะกำหนดว่าจะใช้ตัวอย่างเท่าใด และเลือกตัวอย่างโดยวิธีใดและหลักสำคัญเราจะต้องแน่ใจว่าตัวอย่างที่กำหนดขึ้นนั้นจะต้องเพียงพอ และหลักฐานที่จะได้จากตัวอย่างนั้นจะต้องเป็นหลักฐานที่แน่นอนพอเชื่อถือได้

ปัญหาเรื่องเวลาที่จะออกค้นหาหลักฐานนั้นเป็นเรื่องสำคัญไม่น้อย เราจำต้องพิจารณาถึงอาชีพและสภาพทางสังคมของประชาชนและสภาพดินฟ้าอากาศประกอบกันไปด้วย

เราอาจสรุปวิธีรวบรวมหลักฐานหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. โดยวิธีค้นคว้าจากหนังสือ หรือรายงานจากเอกสารต่าง ๆ (Documentary or Library Research) ตัวอย่างเช่น จากเอกสารของทางราชการ หนังสือพิมพ์ รายงานต่าง ๆ ฯลฯ เป็นต้น

2. โดยการทดลอง (Experimental Research) ได้แก่การวิจัยที่เราตั้งสมมติฐานขึ้นมา แล้วทดลองดูว่า ถ้าทำอย่างนั้นกับสิ่งนั้นแล้วก็จะเกิดอะไรขึ้น หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เมื่อทำการทดลองหลาย ๆ ครั้ง ก็อาจนำมาตั้งเป็นกฎเกณฑ์ได้

3. โดยการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เป็นการศึกษาเรื่องต่าง ๆ จากคนคนเดียวหรือ 2-3 คนหรือศึกษาเฉพาะสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

4. โดยการสำรวจ (Survey Research) วิธีการสำรวจนี้เป็นวิธีที่ดีที่สุดในหนึ่งในการค้นคว้าหาข้อมูลและหลักฐานที่ถูกต้อง เพราะผู้สำรวจเองได้มีโอกาสพบปะกับผู้ถูกสำรวจโดยตรงจึงอาจชักใช้ไล่เสียงและสังเกตการณ์ไปด้วยในตัว ทำให้อาจรู้ข้อเท็จจริงซึ่งแอบแฝงอยู่เบื้องหลังปัญหาได้ชัดเจนขึ้น วิธีการสำรวจอาจทำได้ 3 ทาง

1. การสังเกตการณ์ (Observation)
2. การสัมภาษณ์ (Interview)
3. การออกแบบสอบถาม (Questionnaires)

การสำรวจนี้จำเป็นต้องใช้แบบฟอร์มคำถาม หรือแบบตารางสำรวจ ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องจัดทำขึ้นเสียก่อน การจัดทำนั้นต้องใช้ความรู้ ความชำนาญมากเพื่อให้ได้แบบฟอร์มคำถามที่ดี ผู้ที่จะสร้างคำถามได้ดี จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้นอย่างดี และจะต้องเข้าใจกลไกต่าง ๆ ของเรื่องที่จะทำการวิจัยนั้น ๆ ด้วย

การวิเคราะห์หลักฐานหรือข้อมูล

เมื่อได้รวบรวมข้อมูลและหลักฐานต่าง ๆ จนพอแก่ความต้องการแล้ว ผู้วิจัยก็จะนำเอาข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ เพื่อตีความหรือสรุปความจากข้อมูลและหลักฐานอีกทีหนึ่ง โดยทั่วไปมักจะดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. **ตรวจแบบสำรวจที่รวบรวมมาได้** เช่นตรวจสอบตัวเลข หรือข้อความที่บันทึกไว้เสียก่อนว่าถูกต้องเรียบร้อยหรือไม่

2. **เตรียมแบบสำรวจ** จะต้องจัดเตรียมแบบสำรวจให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะคัดลอกตัวเลขไปลงตารางได้โดยสะดวก ในขั้นแรกก็คือจะต้องแยกแบบสำรวจออกเป็นพวก ๆ ตามที่เราต้องการจะวิเคราะห์

3. **การทำตาราง** การจัดทำตารางต้องทำให้ดูง่าย เพื่อให้รู้ว่าเราต้องการเปรียบเทียบอะไรกับอะไร การทำตารางมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมสถิติข้อมูลต่าง ๆ ให้เข้ากันเป็นหมู่เป็นพวก จะได้ไม่สับสนทำให้สะดวกแก่การวิเคราะห์

4. **การคัดตัวเลข หรือข้อความมาจากแบบสำรวจลงในตาราง** การคัดตัวเลขหรือข้อความอาจทำด้วยมือหรือใช้เครื่องทุ่นแรงสำหรับงานนี้โดยเฉพาะก็ได้

วิธีคัดตัวเลขหรือข้อความตามแบบสำรวจในตารางด้วยมือ

1. **คัดลงในตารางที่สร้างขึ้นโดยตรง** วิธีนี้ง่ายกล่าวคือต้องการจะคัดตัวเลขจากแบบสำรวจหน้าไหนลงในตาราง ก็คัดจากหน้านั้นลงในตารางโดยตรง เมื่อคัดหมดแล้วจึงรวมตัวเลขในตารางเพื่อหายอดรวมของแต่ละประเภทในภายหลัง

การคัดตัวเลขจากแบบสำรวจนี้อาจทำได้โดยวิธีพลิกแบบสำรวจ และใช้เครื่องบวกเลขช่วยบวกไปที่ละตัว เมื่อครบและได้ยอดรวมของแต่ละประเภทตามต้องการแล้ว จึงเอายอดรวมใส่ในตารางอีกทีหนึ่ง

2. **คัดตัวเลขหรือข้อความลงในกระดาษแยกรายการ** วิธีนี้เราไม่บวกเลขโดยตรงแต่ใช้วิธีคัดรายการประเภทต่าง ๆ ลงในกระดาษแยกรายการ แล้วจึงรวมตัวเลขเพื่อเข้าตารางที่เตรียมไว้อีกทีหนึ่ง

3. **วิธีคัดตัวเลขหรือข้อความลงแผ่นการ์ด** วิธีนี้เราใช้แผ่นการ์ดหรือกระดาษแข็งเป็นเครื่องมือ ผู้รวบรวมจะคัดตัวเลขลงแผ่นการ์ดตามรหัสที่กำหนดไว้ เช่น 1, 2, 3, 4 ฯลฯ เป็นรหัสโดยใช้หมายเลขแทนจำนวนของสิ่งนั้น ๆ เมื่อคัดตัวเลขลงตามรหัสแล้ว ต่อไปจึงบวกตัวเลขในรหัสเดียวกันจากแผ่นการ์ด เช่นพวกหมายเลข 1 ก็รวมกับหมายเลข 1 พวกหมายเลข 4 ก็รวมกับหมายเลข 4 ดังนี้ เป็นต้น

วิธีคัดตัวเลขหรือข้อความจากแบบสำรวจลงในตารางโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์

การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เช่น ระบบ I.B.M. ต้องมีแผ่นโค้ด (code sheet) แผ่นโค้ดก็คล้าย ๆ กับแผ่นการ์ดที่กล่าวมาแต่มีช่องประมาณ 80-90 ช่องและมีบรรทัดมากมาย ผู้รวบรวมต้องลงรหัสตามรายการที่ต้องการทำตารางลงบนแผ่นโค้ดเสียก่อน จึงจะนำแผ่นโค้ดไปดำเนินการ เพื่อนำเข้าเครื่องจักรต่อไป ปกติจะต้องดำเนินการอย่างน้อย 4 ขั้นตอนคือเข้าเครื่องเจาะเครื่องตรวจสอบ (verify) เครื่องแยกแผ่นโค้ด (sorter) และเครื่องทำตาราง (tabulator) เครื่องเจาะมีหน้าที่เจาะรูบนแผ่นโค้ดให้ตรงตามข้อมูลที่เราต้องการ เมื่อเจาะแล้วก็ผ่านแผ่นโค้ดไปยังเครื่องตรวจสอบว่าการเจาะรูนั้นถูกต้องหรือไม่ เมื่อผ่านขั้นเจาะแล้ว ตรวจสอบแล้ว จึงเอาแผ่นโค้ดไปเข้าเครื่องแยก เครื่องจะแยกแผ่นโค้ดออกตามข้อมูลที่เรากำลังต้องการ แล้วเครื่องทำตารางก็จะทำการบวกเลขตามช่องต่าง ๆ ที่เรากำลังต้องการอีกทีหนึ่ง พร้อมทั้งพิมพ์ตัวเลขยอดรวมตามประเภทต่าง ๆ ที่เราเจาะรูไว้เรียบร้อยแล้ว การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์จะช่วยให้การทำงานรวดเร็ว และไม่ผิดพลาดทั้งยังสามารถเก็บแผ่นโค้ดที่เจาะรูไว้แล้วได้สะดวก พร้อมทั้งจะนำออกใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องเก็บแบบสอบถามจำนวนมาก ๆ ใว้อีก

4. การรายงานผลการวิจัย

การรายงานผลการวิจัยเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความระมัดระวังมาก จะต้องรายงานให้ถูกต้องโดยยึดถือหลักฐานหรือข้อมูลที่ค้นคว้ามาเป็นหลัก การเขียนรายงานควรทำให้เป็นระเบียบเรียบร้อย อ่านง่าย เข้าใจง่าย วิธีเสนอผลการวิจัยอาจทำได้ 3 วิธีคือ

1. รายงานด้วยปากเปล่า ได้แก่ปาฐกถา หรือแถลงต่อที่ประชุม
2. รายงานเป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่การเขียนผลการค้นคว้าวิจัยเป็นหนังสือ
3. รายงานด้วยภาพ สถิติ ผู้รายงานในบางโอกาสมักนำภาพสถิติหรือเหตุการณ์ มีตัวหนังสือบรรยายสั้น ๆ พอให้ผู้ดูทราบว่าเป็นเรื่องอะไร แล้วทำความเข้าใจเอาเองจากภาพนั้น ๆ

ในทางปฏิบัติผู้รายงานอาจใช้ทั้ง 3 วิธีหรือ 2 วิธีในรายงานเรื่องเดียวกันก็ได้

สาระสำคัญของการรายงาน

1. **ความนำ (Introduction)** เป็นการแถลงถึงลักษณะและความสำคัญของปัญหาที่ได้ศึกษาและความเป็นมา ความสำคัญต่อการศึกษาหรือการปฏิบัติของวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งแจ้งวิธีการที่ใช้ในการศึกษาประกอบ ถ้ามีความรอบคอบว่าควรดำเนินงานอย่างไร ควรแจ้งไว้ด้วยเพื่อผู้อ่านจะได้พิจารณาได้ว่ารายงานน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงไร

2. **เนื้อเรื่อง (Main Body)** เนื้อเรื่องเป็นตอนสำคัญที่สุดของรายงานที่ผู้เขียนรายงานเสนอผลการศึกษาและวิจัยให้ทราบว่าได้รับความประการใดบ้าง

3. **สรุปผล (Summary and Conclusion)** ผู้รายงานจะสรุปผลที่ได้ทำการวิจัยสั้น ๆ แต่ชัดเจน ประกอบไปด้วยสาระสำคัญที่ชวนให้ผู้นใจ

4. **การเสนอแนะ (Recommendation)** เป็นการแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาที่ได้จากการวิจัย การเสนอแนะ อาจมีใช้ส่วนหนึ่งของการวิจัยโดยตรง แต่ส่วนมากผู้ทำการวิจัยมักทำคำสอนแนะหลังจากที่ได้ศึกษาวิจัยแล้วประกอบด้วย เพราะส่วนมากเข้าใจว่าการเสนอแนะเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย ข้อเสนอแนะนี้น่าจะมีประโยชน์มาก เมื่อประกอบอยู่ในรายงานเพราะผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องราวและข้อเท็จจริงมาโดยละเอียด อาจเกิดความคิดหรือมีแนวความเห็นดีกว่าผู้ที่ไม่ได้ศึกษาข้อเท็จจริง กรณีนี้ข้อเสนอแนะย่อมมีผลมาจากการวิจัยผสมกับความนึกคิดของผู้วิจัยเอง

5. ประโยชน์ของการวิจัยในการบริหาร

อาจสรุปได้ว่างานวิจัยมีประโยชน์ต่อการบริหาร 3 ประการ คือ

1. ช่วยให้การกำหนดนโยบายหรือหลักปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเหมาะสม ถูกต้อง

2. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้เลือกวิธีที่ดีที่สุด โดยเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานพอสมควรหรือโดยประหยัด

3. ช่วยให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในงานได้ทราบว่ากิจการได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด มีปัญหาอะไรบ้างและควรดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมประการใด จึงจะประสบผลสำเร็จ

นักบริหารชั้นสูงย่อมต้องอาศัยงานวิจัยช่วยในการวินิจฉัยปัญหา และกำหนดนโยบายหรือวางโครงการใหญ่ ๆ นักวิจัยที่มีความรู้ความสามารถจึงสามารถช่วยแบ่งภาระของนักบริหารชั้นสูงได้มา โดยทำการศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียด ซึ่งส่วนมากนักบริหารชั้นสูงมักไม่มีเวลาและโอกาสได้กระทำ นักบริหารที่ดีจึงอาศัยนักวิจัยหรือที่ภาษาฝรั่งว่า staff aid เพื่อรวบรวมรายงานผลการค้นคว้า และนำมาพิจารณาประกอบการวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจดำเนินการ

ในการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ หรือโครงการใหญ่ ๆ ของส่วนราชการใด ๆ ก็ดี ย่อมต้องอาศัยข้อมูลจากการวิจัยเพื่อวางโครงการดำเนินงานทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้กล่าวว่านักบริหารชั้นนำของเมืองไทยเรานั้นยังไม่มีข้อมูลและหลักฐานในการพัฒนาประกอบจากโครงการหรือวินิจฉัยสั่งการเท่าที่ควร เท่าที่เห็นได้ชัดได้แก่ World Bank Recommendation ปี 1956 ซึ่งเกี่ยวข้องกับวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้เน้นให้เห็นความสำคัญของ staff aid และการวิจัยปัญหาต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลจำเป็นต้องมีเพื่อประกอบในการวางโครงการ จึงได้มีการจัดตั้งสำนักงานสถิติแห่งชาติขึ้นมา

การใช้ผลการวิจัยให้เป็นประโยชน์

(1) จะต้องศึกษาถึงขั้นตอนของรายงานงานวิจัยนั้น ๆ เพื่อจะได้เข้าใจถูกต้องว่ามีวัตถุประสงค์อะไร สมมติฐานอย่างไร และข้อเท็จจริงที่รวบรวมมาพิสูจน์สมกับสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ซึ่งอาจประหยัดเวลาในการอ่านรายงานวิจัยได้มาก

(2) รายงานวิจัยนั้น ๆ เชื่อถือได้เพียงไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการรวบรวมข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ เช่น รายงานบางเรื่องศึกษาจากตัวอย่าง (Sample) เราต้องพิจารณาตัวอย่างนั้นจะเป็นตัวแทนและเป็นตัวอย่างของประชากรทั้งหมด ที่ศึกษาหรือไม่และมีวิธีการคัดเลือกตัวอย่างอย่างไร

(3) รายงานวิจัยบางเรื่องมีวิชาสถิติเกี่ยวข้องด้วย เราควรเข้าใจความหมายบางคำ

ที่สำคัญและใช้ในทางสถิติบ่อย ๆ จะช่วยให้การอ้างอิง หรือนำผลวิจัยมาใช้ประโยชน์ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น นอกจากนี้จะช่วยทำให้เข้าใจรายงานนั้น ๆ ได้ดีขึ้น

3.1 การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง (Central Tendency)

เป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าใกล้เคียงกับคะแนนส่วนมาก การจัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางจะช่วยให้เราทราบสภาพของสิ่งที่เราต้องการศึกษาได้ง่ายเข้า โดยไม่จำเป็นต้องนำข้อมูลทั้งหมดแต่ละชุดมาพิจารณา แต่อาจอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับที่เป็นตัวแทนที่ดีมาพิจารณาการจัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางที่นิยมกันมีอยู่ 3 แบบ คือ

3.1.1 Mean ได้แก่ค่าเฉลี่ยของคะแนนซึ่งได้จากผลรวมของคะแนนหารด้วยจำนวน

3.1.2 Median เป็นค่าเฉลี่ยของคะแนนซึ่งได้มาจากตำแหน่งที่เป็นจุดกึ่งกลางของคะแนนแต่ละชุดคือ มีจำนวนคะแนนมีค่าสูงกว่า Median ครึ่งหนึ่งและต่ำกว่า Median อีกครึ่งหนึ่ง เช่น คน 5 คน มีเงินคนละ 1, 2, 3, 4, 5 บาทตามลำดับ Median เท่ากับ 3

3.1.3 Mode เป็นคะแนนที่มีความถี่มากที่สุดในข้อมูลชุดหนึ่ง ๆ เช่น คน 10 คนมีเข็มคนละ 10, 10, 12, 13, 14, 15, 19, 10, 12, 10 เล่ม Mode จะเท่ากับ 10

3.2 การวัดกระจาย (Distribution)

การจัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางอย่างเดียวมิได้ช่วยให้ทราบลักษณะของข้อมูลดีเพียงพอจะต้องมีการจัดกระจายของคะแนนจากแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางควบคู่ด้วย ค่าที่เราพบบ่อย ๆ คือ standard deviation การวิจัยส่วนใหญ่มันจะหนีไม่พ้นในเรื่องตัวอย่าง (Sample) เพราะเรามักจะไม่สามารถรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างเพื่อประหยัดเวลา และเงิน อย่างไรก็ตามรายงานผลวิจัยที่ศึกษาจากตัวอย่างจะเชื่อถือได้เพียงไร ขึ้นอยู่กับตัวอย่างที่คัดขึ้นมา นั้นเป็นตัวแทนและเป็นตัวอย่างของประชากรที่ได้ศึกษาวิธีคัดเลือกตัวอย่างมีหลายแบบ เช่น random stratified sampling, systematic sampling และ cluster sampling

เมื่อศึกษาข้อมูลจากตัวอย่างก็มีปัญหาเรื่องความเชื่อถือข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างนั้น หากเปรียบเทียบกับประชากรทั้งหมดแล้วจะถูกต่อน้อยแค่ไหนในรายงานการวิจัยบางฉบับจึงมีการหาค่าของ t หรือ z หรือ x_2 และมีค่าวัดระดับความเชื่อมั่นและระดับความมีนัยสำคัญเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

ระดับแห่งความมีนัยสำคัญ (Level of Significance) คือความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นในการคัดเลือก ตัวอย่างเช่น significance เท่ากับ 2, ระดับความเชื่อมั่น (Level of Confidence) จะเท่ากับ 9 หรือ 10 หมายความว่ายอมรับว่าถูกต้อง 9 หรือ 10

การพิสูจน์สมมติฐาน

ปกติในการวิจัยหากเราต้องการแสดงให้เห็นว่าของ 2 อย่างต่างกันจะมี experimental hypothesis เช่นว่า ก. ต่างกับ ข. แต่ในการพิสูจน์สมมติฐานทางสถิติ จะตั้งสมมติฐานอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า null hypothesis โดยกล่าวว่า ก. เหมือนกับ ข. เมื่อพิสูจน์มาแล้ว ก. ไม่เหมือน ข. ก็ถือว่าสมมติฐานของเราถูก ฉะนั้นเมื่ออ่านรายงานการวิจัยก็ต้องดูให้ดีๆ ว่าข้อพิสูจน์นั้นเป็นข้อพิสูจน์ของ null hypothesis หรือ experimental hypothesis

ข. การวิจัยการเมืองท้องถิ่น

1. ความนำ

การศึกษากองการเมืองท้องถิ่นนั้น เราอาจศึกษาได้จากรูปตัวบทกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ศึกษาถึงประวัติความเป็นมา หรือพฤติกรรมของการปกครองท้องถิ่นที่เคยเกิดขึ้นอย่างไรก็ตามการที่จะเข้าใจการเมืองท้องถิ่นให้ถ่องแท้ นั้น เราควรสนใจพฤติกรรมของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นด้วย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทนำว่าด้วยการศึกษากองเมืองท้องถิ่นในสหรัฐอเมริกา ซึ่งปัจจุบันสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น โดยทำการวิจัย เช่นการวิจัยหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการปกครองตนเอง วิจัยกิจกรรมภายในของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน และอำนาจของกลุ่มทางการเมือง วิจัยโครงสร้างอำนาจการเมืองในท้องถิ่นหรืออิทธิพลทางการเมืองใน หรือผู้นำท้องถิ่น หรือศึกษากลุ่มผลประโยชน์ในท้องถิ่น ฯลฯ

2. แนวความคิดที่ควรศึกษา

ในการศึกษาถึงพฤติกรรมของชุมชนนั้น เราควรยึดหลักที่ได้อธิบายไว้ในบทต้น ๆ ว่าธรรมชาติของการเมืองนั้น เราดูจากระบบสังคมซึ่งมีลักษณะสำคัญเกี่ยวข้องกับการเมืองประการหนึ่งคือข้อขัดแย้งของคนในสังคม ข้อขัดแย้งนี้เป็นผลของเป้าหมายที่ไม่บรรลุและวิถีดำรงชีวิตของในสังคม เราควรพิจารณาความจริงอย่างหนึ่งว่า ข้อขัดแย้งเป็นสิ่งช่วยแก้ปัญหาของสังคม²

จากข้อสรุปนี้จะเห็นได้ว่าในสังคมหนึ่ง ๆ บทบาทใหญ่ พฤติกรรมใหม่ของคนสมัยใหม่ คาดไว้ว่าจะก่อให้เกิดทัศนคติและคุณค่าที่เตรียมไว้สำหรับผู้เฝ้าหาและศึกษา ที่จะยอมรับการประนีประนอมและแสวงหาข้อตกลงพื้นฐาน เช่นการนำหลักการเจรจาต่อรองมาใช้ในการเจรจาของกรรมกร³

ที่จริงแล้วอิทธิพลทางการเมืองในชุมชน มิได้อยู่ขนาดของกลุ่มชน แต่อยู่ที่ระบบแวดล้อมทางกายภาพของมนุษย์ และประสิทธิภาพของคน ซึ่งขึ้นอยู่กับระบบการเปลี่ยนแปลงของแต่ละบุคคลที่จะก่อให้เกิดกำลัง⁴ ตัวอย่าง การศึกษาพลังของชุมชนใน El Paso, Texas พบว่าชนกลุ่มใหญ่ในเมืองมีการศึกษาน้อยและไม่รู้หนังสือกันมากทำให้ผู้นำท้องถิ่น ยังมีฐานะและคุณค่าต่ำเพราะเป็นพวกลาตินอเมริกา ซึ่งเป็นผลจากอนุวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน⁵

โครงสร้างอำนาจทางการเมืองและผู้นำกลุ่ม เป็นสิ่งสำคัญในทางองค์การการเมืองในท้องถิ่นซึ่งควรศึกษาและวิจัย ความจริงในสังคม ก็ยังมีผู้ใช้อำนาจผู้นำต่อต้านต่อบุคคลธรรมดาต่าง ๆ อยู่⁶

นอกจากนั้นปัญหาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปัญหาการปกครอง และอื่น ๆ ของประชาชน หรือกลุ่มการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ยังเป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาการเมืองท้องถิ่น จากการศึกษาของ Robert A. Dahl และ Robert Prethuis พบว่าการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน ประชาชนยังมอบให้อยู่กับกิจกรรมของรัฐบาล Prethuis พบว่า 52% ขององค์กรเมืองท้องถิ่นดำเนินการเพียงในการตัดสินใจอันหนึ่งอันใดเท่านั้น⁷

วัฒนธรรมของชุมชนก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการศึกษาการเมืองท้องถิ่น การวิจัยบทบาทของชุมชนที่ชี้ให้เห็นได้ โดยวัฒนธรรมของชุมชนกำลังเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นที่ซึ่งมีความซับซ้อนของอำนาจชุมชน⁸ วัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งที่ชี้ให้เห็นโครงสร้างอำนาจของชุมชน อย่างไรก็ตามเป็นเรื่องยากที่จะแสดงให้เห็นโครงสร้างอำนาจของชุมชน ซึ่งเป็นผลจากข้อเท็จจริงในการมีส่วนร่วมตัดสินใจของชุมชน คนบางคนในชุมชนที่เปิดเผยตัวเท่านั้นที่เราจะรู้พฤติกรรมของเขา แต่บางคนก็มีอิทธิพลต่อชุมชนกลับอยู่ภายนอกชุมชนนั้นก็มิ เรื่องนี้เป็นผลของ Anticipatory Behavior⁹ บางที่เราอาจสังเกตอำนาจของบางกลุ่มในโครงสร้างอำนาจของชุมชน เช่น ในสหรัฐอเมริกาที่มีกลุ่มนิโกรหลายฝ่ายมีผลประโยชน์หลายอย่างในโครงสร้างของสังคม เช่นความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจทางสังคม ซึ่งบางทีก็ขัดกันเองในท้องถิ่นนั้น การรวมกันเป็นกลุ่มของพลเมืองนิโกรมีน้อย สมาชิกมีน้อย และมีปัจจัยน้อยด้วย¹⁰ อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่มของพวกนิโกรหลาย ๆ กลุ่ม ในท้องถิ่นมีผลมาจากปัญหาการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ และปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นสิ่งซึ่งมักมีความรุนแรงเกิดขึ้นตามมา โดยเฉพาะสลัมเป็นที่นิโกรชั้นต่ำต้องการที่จะก่อให้เกิดความรุนแรง ตัวอย่างเช่นการจลาจลครั้งใหญ่ในเขตวัตต์ นครลอสแอนเจลิสในปี ค.ศ. 1965 การก่อจลาจลของชนผิวดำที่นั่นทำให้มีคนถูกฆ่าถึง 36 คน บาดเจ็บ 900 คน ทรัพย์สินถูกทำลายไม่น้อยกว่า 200 ล้านดอลลาร์ และคนกว่า 4,000 คนถูกจับ¹¹ ความจริงแล้วการจลาจล

มีสาเหตุมาจากสภาพทางเศรษฐกิจของกลุ่มนิกรเรื่องผิว สภาพสังคม สถานะทางจิตวิทยา และสภาพแวดล้อมในเขตถิ่นที่อยู่อาศัย คือ สลัมนั่นเอง

ในการศึกษาถึงผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของชุมชน ในท้องถิ่นโดยเฉพาะในสหรัฐนั้นพบว่านักบริหารอาชีพและผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาการต่าง ๆ มักเป็นผู้มีอิทธิพลยิ่ง และจำเป็นต่อการตัดสินใจของชุมชน แต่พวกนี้ส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวพัน เพราะฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมกับคนในท้องถิ่นหวังมุ่งได้ตำแหน่งจากการเลือกตั้งในท้องถิ่นมากกว่า การกำหนดนโยบายท้องถิ่น¹² จากการศึกษาแรก ๆ เกี่ยวกับอำนาจของชุมชนสรุปได้ว่าอำนาจของชุมชนตกอยู่ในมือของนักบริหารอาชีพ และผู้เชี่ยวชาญสองพวกนี้เท่านั้น¹³

เท่าที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นคำจำกัดความของอำนาจและบทบาททางการเมืองของกระบวนการภายในหรือพฤติกรรมภายในของกลุ่มชุมชน ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์และพยายามเข้ามามีสิทธิร่วมในการตัดสินใจของชุมชน และเราควรสนใจแยกแยะศึกษาดูจากท้องถิ่นของไทยบ้าง

3. การศึกษาและวิจัยการเมืองท้องถิ่นไทย

3.1 การศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลนครกรุงเทพฯ¹⁴

เป็นการศึกษาทัศนคติทางการเมืองของประชาชน โดยกำหนดหัวข้อศึกษาบุคลิกภาพของพฤติกรรมการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครกรุงเทพฯ (ก่อนประกาศคณะปฏิวัติที่ 335/2516 ยกฐานะขึ้นเป็นการปกครองนครหลวง) ไว้ 4 ประการ คือ

1. ความสนใจทางการเมืองของประชาชน
2. การเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเมือง การปกครองของประชาชน
3. ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อฐานะของเทศบาล พนักงาน เจ้าหน้าที่ และผู้บริหารงานของเทศบาล
4. ความสำคัญต่าง ๆ ของส่วนประกอบใหญ่ ๆ ของเทศบาล

จุดเน้นการศึกษา 4 ประการข้างต้น ผู้ศึกษาสรุปมาเป็นแนวการศึกษา ทัศนคติของประชาชนซึ่งพอจะช่วยให้มองเห็นบุคลิกภาพหรืออีกนัยหนึ่ง ทัศนคติทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครกรุงเทพฯ บ้างแล้ว และยังช่วยให้มองเห็นเหตุและผลของทัศนคติทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสถานการณ์ทางการเมืองในเขตเทศบาล หรือสถานการณ์ทางการเมืองในเขตเทศบาลแห่งนี้ได้ช่วยหล่อหลอมให้ทัศนคติของประชาชนเป็นไป ซึ่งอาจสรุปภาพพจน์อันจะช่วยเป็นข้อคิดปรุงแต่งให้ทัศนคติของประชาชนดียิ่งขึ้นเพื่อเป็นการ

สนับสนุนให้การปกครองตนเองในระบบเทศบาล เป็นการปกครองที่สมบูรณ์ตามระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้นต่อไปด้วย

1. ความสนใจของประชาชนที่มีต่อเทศบาลฯ

ผลจากการสำรวจในคำถาม 9 ประการต่อประชาชนมีความสนใจต่อเรื่องเหล่านั้นเพียงใด เป็นต้นว่าประชาชนส่วนใหญ่ทราบว่ามีรัฐบาลได้แต่งตั้งผู้บริหารของท้องถิ่นให้แก่พวกตน จากการวิจัยพบว่าประชาชนเกินกว่าร้อยละ 50 ให้ความสนใจต่อเรื่องนี้ หรือให้ความสนใจต่อความเคลื่อนไหวขององค์การเทศบาลแห่งนี้มาก เช่นจากการวิจัยพบว่าประชาชนเกือบร้อยละ 80 ทราบว่าผู้กระทำการหน้าที่มอบกุญแจเมืองให้แก่เมืองคนสำคัญ ๆ คือ นายกรัฐมนตรีนครกรุงเทพฯ หรือจากแบบสอบถาม พบว่าประชาชนร้อยละ 60 ทราบและเข้าใจถูกต้องว่าเทศบาลนครกรุงเทพฯ มีหน้าที่รับผิดชอบปฏิบัติงานอะไรบ้าง แต่จากในเรื่องการปกครองตนเองของประชาชนนั้นประชาชนเพียงร้อยละ 30 กว่าเท่านั้นที่ทราบว่าองค์การเทศบาลนครกรุงเทพฯ คือองค์การปกครองตนเองของท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกตั้งผู้บริหารของตนได้เอง ผู้วิจัยอนุมานว่า ทั้งนี้คงเนื่องมาจากระบบการแต่งตั้งคณะเทศมนตรีและสมาชิก ซึ่งใช้อยู่ขณะทำการวิจัย และก่อให้เกิดความเข้าใจผิดแก่ประชาชนโดยทำให้ประชาชนถึงร้อยละ 46.46 มองว่าเทศบาลคือหน่วยงานหนึ่งสังกัดกระทรวงมหาดไทย

2. ด้านการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชน

การวิจัยพบว่าในกรุงเทพฯ ขณะวิจัยการปกครองท้องถิ่น เป็นระบบที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองโดยตรง แต่บางเรื่องเช่น การติดต่อของประชาชนกับพนักงานเทศบาล ประชาชนมาติดต่อเองเป็นจำนวนเปอร์เซ็นต์สูงถึงร้อยละ 70 เศษ ส่วนเรื่องอื่น ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประชาชนอาจกระทำได้ก็แต่เพียงติดต่อเสนอความเห็นไปยังคณะเทศมนตรี หรือสมาชิกสภาเทศบาลเท่านั้น ซึ่งเรื่องนี้มีประชาชนติดต่อเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น¹⁵ ดังนั้นจึงเป็นเหตุที่เชื่อได้อย่างยิ่งว่าระบบการแต่งตั้งฯ ทำให้ประชาชนขาดการส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลไปเป็นอย่างมาก แม้แต่การติดต่อกับผู้บริหารงานท้องถิ่นและเมื่อสภาเทศบาลแต่งตั้งได้ออกเทศบัญญัติฉบับใดฉบับหนึ่งมา ก็มีประชาชนเป็นจำนวนมากไม่ทราบ หรือไม่ทราบว่า เป็นเทศบัญญัติที่ขัดต่อความคิดเห็นของตน ทั้งประชาชนก็ไม่ค่อยแสดงปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาให้สภาเทศบาลได้ออกเทศบัญญัติที่ตรงกับความคิดเห็นของตน นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนจำนวนน้อยมากที่ให้ความร่วมมือต่อเทศบาลฯ ในการขจัดสิ่งสกปรกของบ้านเมือง หรือมีการเสนอความคิดเห็นต่อเทศบาล

หากพิจารณาถึงความพยายามของประชาชนที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองในอดีตโดยพิจารณาจากการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน ก็จะทำให้เห็นว่าในสมัยนี้ประชาชนซึ่งมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอยู่ ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลกรุงเทพฯ มากพอสมควร เช่นในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2492¹⁶ ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 27.02, ปี พ.ศ. 2496 มีประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 23.26, ปี พ.ศ. 2510 มีร้อยละ 18.49 แสดงถึงความพยายามของประชาชนในระยะแรกที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองระดับท้องถิ่น และจากผลการวิจัยพบว่า มีประชาชนเกือบร้อยละ 30 เคยใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งมีไข่อำนวนน้อยสำหรับประเทศที่เพิ่งเริ่มมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เช่นประเทศไทย แม้ในอังกฤษ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาของ London Metropolitan Borough ใน ค.ศ. 1919 ก็มีประชาชนไปใช้สิทธิเพียงร้อยละ 27.9 เท่านั้น¹⁷

สำหรับเทศบาลนครกรุงเทพฯ หากเปิดให้มีการเลือกตั้งบ่อย ๆ ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองขึ้น จากการวิจัยพบว่า มีประชาชนคิดสมัครหรือสนับสนุนให้บุคคลอื่นสมัครเข้ารับเลือกตั้งถึงร้อยละ 34.34 และมีประชาชนจำพวกร้อยละ 50 เศษ ทำการชักชวนเพื่อนบ้านสร้างความเจริญแก่บ้านเมือง และมีได้นั่งดูตวยรอรับแต่ความช่วยเหลือจากรัฐบาลเท่านั้น¹⁸

3. ทักษะของประชาชนที่มีต่อบริการและผู้จัดบริการต่างๆ ในเทศบาลฯ

เฉพาะเทศบาลกรุงเทพฯ จากการวิจัยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีทักษะที่มองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ถูกต้อง เช่น ประชาชนร้อยละ 50 เศษ มองว่าคณะเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครกรุงเทพฯ เป็นตัวแทนของรัฐบาลที่ได้รับมอบหมายมาให้ปฏิบัติงานในเทศบาล หรืออีกนัยหนึ่งรัฐบาลได้แต่งตั้งเข้ามา และประชาชนเกือบร้อยละ 60 ไม่เห็นด้วยกับการแต่งตั้งนี้ ซึ่งเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าประชาชนในเทศบาลนครกรุงเทพฯ สามารถเข้าใจและมีทักษะที่เหมาะสมต่อการปกครองตนเองอย่างยิ่ง และนอกจากนี้พบว่าประชาชนเกินกว่าร้อยละ 50 มีทักษะว่าพนักงานเทศบาลคือผู้รับใช้ประชาชน อันเป็นการถูกต้องและน่าภูมิใจสำหรับประชาชนในเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ เองที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับระบอบการปกครองตนเองได้รวดเร็วและดีพอสมควรในช่วงระยะ 30 ปีเศษ (ปัจจุบัน 43 ปี ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 และการจัดตั้งเทศบาล พ.ศ. 2476)

นอกจากนั้น จากการสำรวจและวิจัยพบว่าประชาชนเห็นความสำคัญของเทศบาลนครกรุงเทพฯ เป็นส่วนมาก (แผนภาพที่ 3) แสดงว่าประชาชนเกือบร้อยละ 50 เห็นความสำคัญของคณะเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลฯ ว่าเป็นผู้อาจจะทำให้ประชาชนได้

หรือเสียสิทธิ และประโยชน์บางประการได้ นอกจากนี้ประชาชนถึงร้อยละ 60 เคย ยอมรับว่าเทศบาล มีความสำคัญต่อตนเองและครอบครัว และมีประชาชนถึงร้อยละ 55 จะป้องกันและคัดค้านมิให้เลิกกรมเทศบาลนครกรุงเทพฯ หากสมมติว่ารัฐบาลจะทำเช่นนั้น¹⁹

4. สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเห็นได้ว่าประชาชนให้ความสนใจในเรื่องที่สำคัญ ๆ บางประการแต่ระบบการแต่งตั้งผู้บริหารงานท้องถิ่นทำให้ประชาชนสนใจต่อบางเรื่องน้อยลงไป อย่างไรก็ตามยังถือได้ว่าประชาชนมีความสนใจในเทศบาลนครกรุงเทพฯ อยู่ และประชาชนเคยมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลนครกรุงเทพฯ ในอดีตมากพอควร และในอนาคตถ้ามีโอกาสประชาชนก็จะเข้ามีส่วนร่วมมากขึ้นประกอบกับทัศนคติที่ถูกต้องของประชาชนในเขตเทศบาล ปัจจุบันมีประชาชนเห็นความสำคัญของการมีเทศบาล สิ่งนี้ถ้าพิจารณาตามทฤษฎีพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติการเมืองแล้ว กล่าวได้ว่าประชาชนในเทศบาลนครกรุงเทพฯ มีทัศนคติพอที่จะทำการปกครองตนเองในระบบประชาธิปไตยได้ดีพอควร และเป็นที่หวังได้ว่าการปกครองตนเองของประชาชนในเทศบาลนครกรุงเทพฯ ในอนาคตคงจะมีความสามารถปกครองตนเองได้ดียิ่งขึ้นแต่ยังมีสิ่งควรปรับปรุงแก้ไขอีกหลายประการเพื่อพัฒนาทัศนคติทางการเมืองของประชาชนให้ดีขึ้น โดยการให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองมากขึ้น และโดยแท้จริงหน่วยงานที่ควรปรับปรุงและมีบทบาทส่งเสริมการมีส่วนร่วมปกครองตนเองของประชาชนได้ดีก็คือรัฐบาลกับเทศบาลนครกรุงเทพฯ ซึ่งโดยหลักการแล้วรัฐบาลซึ่งมีองค์กรของรัฐบาลและหน่วยงานทุกระดับเป็นผู้มีบทบาทโดยตรง ที่จะช่วยแนะนำประชาชนเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่ ๆ ให้ประชาชนมีการฝึกฝนในสิ่งใหม่ ๆ และให้โอกาสประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น และต่อเนื่องกันตลอดไป²⁰

ข้อเสนอแนะ

1. การปรับปรุงระบบการเทศบาล

ควรปรับปรุงระบบการแต่งตั้งคณะเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลที่เคยใช้อยู่ โดยเฉพาะในเทศบาลนครกรุงเทพฯ เพราะประชาชนย่อมไม่เห็นด้วยกับวิธีการหรือระบบนี้ เพราะเป็นการขัดต่อหลักการปกครองตนเองของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนต้องการเลือกผู้แทนของตนเข้าไปปกครองท้องถิ่นแทน

อย่างไรก็ตามมีความจริงประการหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอยู่บ้าง คือระบบการแต่งตั้งทำให้ประสิทธิภาพในการบริหารงานของท้องถิ่นสามารถดำเนินไปด้วยดี แต่การ

พิจารณาเรื่องประสิทธิภาพเช่นนี้เป็นการมองในระยะสั้น และไม่แน่นอนว่าจะเป็นเช่นนั้นตลอดไป ทั้งอาจเป็นผลในทางตรงกันข้าม ซึ่งถ้าจะใช้ระบบแต่งตั้งตลอดไปย่อมไม่เป็นผลดีต่ออุดมคติของการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น เพราะเหตุว่า

1.1 ระบบการแต่งตั้งเป็นระบบที่ขัดต่อความเห็นของประชาชนส่วนใหญ่การใช้ระบบนี้ทำให้ประชาชนลดความสนใจทางการเมืองของท้องถิ่น มิได้สนใจที่จะมีอิทธิพลต่อการวินิจฉัยสั่งการหรือการกระทำใด ๆ ของผู้บริหารท้องถิ่นหรือสภาท้องถิ่น ทำให้ประชาชนไม่ค่อยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นสถาบันฝึกหัดและสอนประชาธิปไตยแก่ประชาชน

1.2 ในส่วนที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารงานและความก้าวหน้าของท้องถิ่นนั้นเมื่อประชาชนส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของท้องถิ่นเพียงเล็กน้อย โครงการต่าง ๆ ของเทศบาล ย่อมได้รับความร่วมมือจากประชาชนน้อยลงไป และประชาชนไม่มีโอกาสคิดริเริ่มงานของท้องถิ่นบางอย่างตามความต้องการของประชาชนเอง ทั้งท้องถิ่นก็จะขาดพลังของประชาชนที่จะช่วยกระตุ้นให้การบริหารงานดำเนินไปโดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพเต็มไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

หากกิจการบริหารท้องถิ่นตกเป็นภาระของเทศบาล หรือรัฐบาล การทำงานก็จะติดคือพยายามสืบทราบว่าจะประชาชนมีความต้องการอย่างไร แล้วดำเนินการสนองความต้องการนั้น ๆ ซึ่งเป็นการยากลำบากมาก สู้ให้ประชาชนริเริ่มและมีส่วนร่วมปกครองตนเองมาแต่ต้นไม่ได้ หากรัฐบาลจะรับภาระท้องถิ่นก็ยังมีงานอื่น ๆ อีกมากมาย ก็ไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาให้หมดได้จึงควรปล่อยให้ท้องถิ่น โดยมอบให้ประชาชนในท้องถิ่นรับไปดำเนินการเอง โดยวิธีเปิดโอกาสให้ประชาชนในเทศบาล สามารถปกครองตนเองได้ เป็นโอกาสให้มีการเลือกตั้ง และยกเลิกระบบแต่งตั้ง

อนึ่งวิธีการเลือกตั้งจะต้องดึงดูดใจประชาชน เช่นกำหนดว่าถ้าประชาชนมาเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลมีเปอร์เซ็นต์สูงถึงร้อยละ 30 เปอร์เซ็นต์ ก็สามารถเลือกสมาชิกสภาได้จำนวน 1 ใน 2 40 เปอร์เซ็นต์สามารถเลือกได้ 3 ใน 4 ถ้าถึงร้อยละ 50 จะให้เลือกตั้งได้ทั้งหมด หากมาใช้สิทธิถึง 60% ขึ้นไปประชาชนสามารถจะเลือกนายกเทศมนตรีได้โดยตรง ดังนี้ เป็นต้น วิธีการเช่นนี้เรียกว่า กระบวนการเลือกตั้งที่จูงใจ (motivated election process) ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นการเชื่อเชิญและท้าทายประชาชนให้สนใจ และเข้าสู่การปกครองตนเองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม นอกจากนั้นอาจนำระบบวาระอยู่ในตำแหน่งของสมาชิกสภา ที่เหลืออมถ้ำ (stagger term) มาใช้ด้วยก็ได้เพราะจะทำให้มีการเลือกตั้งเสมอ ๆ ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัว เป็นการเพิ่มบทบาทความสำคัญของสมาชิกสภาเทศบาล และช่วยให้สมาชิก

สภาฯ คนใหม่ได้เรียนรู้วิธีดำเนินงานจากคนเก่า นอกจากนั้น เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนพยายามเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

2. การประชาสัมพันธ์และรายงานต่อประชาชน

จากการศึกษาและวิจัยพบว่า การประชาสัมพันธ์และการรายงานต่อประชาชนของเทศบาลนครกรุงเทพฯ ยังไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เพราะจากการศึกษาทัศนคติของประชาชนพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยทราบความเคลื่อนไหวขององค์การเทศบาลฯ หรือเหตุการณ์อื่น ๆ เช่น ไม่ทราบจำนวนสมาชิก และคณะเทศมนตรี หรือไม่ทราบว่าใครเป็นประธานสภา และสภาออกเทศบัญญัติอะไรบ้าง ซึ่งมีผลบังคับต่อประชาชน ซึ่งเรื่องเหล่านี้เทศบาลอาจรายงานให้ประชาชนทราบอยู่เหมือนกัน แต่ไม่ได้ผลเท่าที่ควร การที่ประชาชนไม่ทราบว่าสภาเทศบาลฯ ออกเทศบัญญัติอะไรบ้างย่อมทำให้ประชาชนไม่อาจมีอิทธิพลต่อการวินิจฉัยสั่งการของสภาเทศบาลได้ ทำให้เทศบัญญัติของเทศบาลฯ บางอย่างมีคณปฏิบัติตามน้อยมาก และเมื่อมีข้อผิดพลาดประชาชนก็จะตำหนิเทศบาล และประชาชนไม่มีความรู้สึกผูกพันต่อเทศบาลเลยว่าตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ถ้าหากประชาชนส่วนใหญ่ได้รับรายงานให้ทราบแล้ว ถึงแม้จะเกิดความผิดพลาดบกพร่องขึ้น ประชาชนก็ยากที่จะตำหนิได้ การปรับปรุงงานประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับรายงานต่าง ๆ ของเทศบาลจึงจำเป็นมาก เพื่อให้ประชาชนเข้าใจเทศบาลอย่างแท้จริง มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองตนเองในท้องถิ่น และเข้าใจว่ากิจการทุกอย่างของเทศบาลที่กระทำไปนั้นทำเพื่อใคร มีนโยบายอย่างไร มีประสิทธิภาพเพียงไร

อีกประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งคือ การที่ประชาชนไม่ทราบว่าเทศบาลฯ นำเงินไปใช้จ่ายในทางใดบ้าง (ดูตารางที่ 19) เรื่องนี้มีผลกระทบต่อรายได้ของเทศบาลมาก เพราะเมื่อประชาชนไม่ทราบยอมทำให้ประชาชนไม่ยากเสียภาษีอากรหรืออาจเข้าใจผิดว่าเทศบาลนำเงินไปใช้เป็นประโยชน์แก่คนบางพวกมิใช่แก่ประชาชนส่วนใหญ่ หรือส่วนรวม

3. การพัฒนาชุมชน

Beard ในหนังสือ *National Municipal Review* ได้เขียนบทความเรื่อง *Politics and City Government* ตอนหนึ่งว่า “ความจริงแล้วพฤติกรรมการเมืองเกิดขึ้นเพราะสาเหตุประการหนึ่งคือ การที่กลุ่มชนต่าง ๆ ในชุมชนมีความต้องการในสิ่งที่ต่างกัน กลุ่มชนแต่ละกลุ่มก็จะสนับสนุนบุคคลที่ตนเห็นชอบเข้าไปดำเนินการในองค์การปกครอง และให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลนั้นในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง²¹

แต่จากการวิจัยพบว่าพฤติกรรม หรือบทบาทในทางการเมืองเช่นนี้ไม่ได้มีอยู่เลยในเทศบาลนครกรุงเทพฯ โดยเฉพาะบทบาทของสมาคมสโมสรต่าง ๆ ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นสิ่ง

สำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องปรับปรุงส่งเสริมให้องค์กรสโมสรต่าง ๆ เป็นเครื่องมือเสริมสร้างทัศนคติและความสนใจในทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยที่ดีให้แก่ประชาชนด้วย เช่นแนะนำชักจูงสนับสนุนบุคคลที่ดีมีความสามารถเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล ส่งเสริมให้กลุ่มชนต่าง ๆ ดำเนินการป้องกันสิทธิและผลประโยชน์ของกลุ่มคนในสวนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเทศบาล หรือช่วยเหลือชุมชนของประชาชนกลุ่มนั้น ๆ ส่งเสริมให้ประชาชนแข่งขันกันสร้างความเจริญของชุมชนในท้องถิ่น หรืออาจให้มีพรรคการเมืองในท้องถิ่นด้วย เพราะว่าพรรคการเมืองจะทำให้รัฐบาลในระดับชาติและท้องถิ่นเกี่ยวข้องกันมากขึ้น ถ้าไม่มีพรรคการเมืองอาจทำให้รัฐบาลท้องถิ่นโดดเดี่ยว ถูกแยกตัวออกไปจากรัฐบาลกลาง ซึ่งมีใช่แต่เรื่องการเมืองเท่านั้น แต่รวมถึงการช่วยเหลือทางการเงิน และวิชาการต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้หากมีพรรคการเมืองในระดับท้องถิ่น พรรคการเมืองจะช่วยให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน กระตุ้นให้ประชาชนปฏิบัติต่อรัฐบาลโดยตรงหรือผ่านทางพรรคการเมืองเพื่อให้ตัวเองมีการกินดีอยู่ดีขึ้น

การเปิดโอกาสให้มีพรรคการเมืองทุกระดับตั้งแต่ท้องถิ่นจนระดับชาติ จะช่วยสร้างฐานะการเมือง ระบบพรรคซึ่งปัจจุบันถือกันว่าพรรคการเมืองมีความจำเป็นยิ่งอย่างหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งในประเทศไทยเองไม่เคยปรากฏว่ามีพรรคการเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นการถาวรมาก่อนเลย นอกจากพรรคการเมืองในเมืองหลวงซึ่งมีกิจกรรมในการเลือกตั้งเป็นคราว ๆ ไป สำหรับพรรคการเมืองในท้องถิ่นในอนาคตจะมีหรือไม่ขึ้นอยู่กับการวางรากฐานของพรรคการเมืองระดับชาติ แต่ละพรรคจัดและควบคุมดูแลให้เป็นไปตามกฎหมายพรรคการเมือง ซึ่งเชื่อแน่ว่า ประเทศไทยเราต้องการการเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามที่ปรากฏชัดในการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 ว่าด้วยการประชาธิปไตยแบบอังกฤษ²²

นอกจากนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ยังได้กำหนดให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ระบบเลือกตั้ง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 หมวด 9 การปกครองท้องถิ่น มาตรา 216, 217) ดังนั้นการจะพิจารณาการเลือกตั้งท้องถิ่นในระบบพรรคหรือไม่ จึงเป็นเรื่องน่าสนใจตามข้อเสนอในวิทยานิพนธ์ของคุณประมวล รุจนเสรี สำหรับผู้เขียนเองเห็นว่าประเทศไทยยังไม่ควรมีระบบพรรคการเมืองในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น เพราะสภาพท้องถิ่นของประเทศไทยมีความสงบเรียบร้อยเพราะเป็นประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ตามลักษณะวัฒนธรรม คุณธรรม ศาสนา และสังคมไทยอยู่แล้ว ระบบพวกในท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนแข่งขันกันทำดี ในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นแทนที่จะใช้ระบบพรรคการเมืองซึ่งเป็นเรื่องใหม่แบบตะวันตก²³

4. การให้การศึกษาด้านการเมืองการปกครองตนเองแก่ประชาชน

ระบบการศึกษาในประเทศไทยก่อให้เกิดข้อวิจารณ์ว่า มิได้เปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ต่อระบบประชาธิปไตย ฉะนั้นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการศึกษานานาชาติ เช่น กระทรวง-ศึกษาธิการ สภาการศึกษาทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ จึงควรร่วมมือกันที่จะนำระบบ การศึกษาที่มีอยู่ในประเทศไทยมาปรับปรุงและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการปกครองตนเอง ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งถ้าสามารถทำได้ก็จะส่งผลสะท้อนให้เห็นการปกครองตาม ระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติด้วย

การนำระบบการศึกษามาเป็นเครื่องมืออบรมประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจใน การปกครองตนเองตามหลักประชาธิปไตย รัฐบาลจึงไม่ควรมุ่งแต่เพียงให้คนมีความรู้ อ่าน ออกเขียนได้ หรือคูเปอร์เซ็นต์ของผู้รู้หนังสือดังเช่นนักวิชาการบางท่านทำกัน²⁴

หรือเป็นไปตามความต้องการทางเศรษฐกิจของประเทศเท่านั้น “รัฐบาลควรถือ นโยบายที่จะให้ประชาชนทุกประเภท ทุกแขนงการศึกษามีความรู้ความเข้าใจในทางการเมือง เพื่อให้แนวความคิดที่มีอยู่ในเป้าหมายของการจัดการศึกษาเป็นไปในทางให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ได้โดยแท้จริง²⁵

และให้สามารถเกิดประโยชน์ในทางปกครองตนเองได้อีกสถานหนึ่ง เพื่อให้การศึกษา ในเรื่องการเมืองการปกครองได้ผลมากยิ่งขึ้น สถาบันต่าง ๆ ควรทำการสอนอย่างจริงจัง เป็นวิชาสำคัญโดยเฉพาะไม่ควรจัดเป็นวิชาย่อย นอกจากสอนทฤษฎีแล้วควรเปิดโอกาสให้ มีการทดลองฝึกหัดปกครองตนเองด้วย อนึ่งการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้เข้าใจการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยนั้น แม้ไม่อาจทำได้ในการ ศึกษาภาคบังคับในโรงเรียน ก็อาจกระทำได้ตามโครงการพัฒนาหรือโครงการอื่น ๆ ของ รัฐบาลที่เข้าไปปฏิบัติงานอยู่ในชนบท ซึ่งรัฐบาลจะต้องปรับปรุงวิธีการทำงานร่วมกับ ประชาชนในวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตยอย่างจริงจังและสนใจยิ่งด้วย การปกครอง ของไทยตามระบอบประชาธิปไตยจะบรรลุเป้าหมายและรวดเร็วยิ่งขึ้น ดังที่คณาจารย์ คณะ รัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้เสนอแนะไว้ว่าหากต้องการประชาธิปไตยก็ต้องเร่ง ด้วยวิธีสังคมนิยมทางการเมือง (Political Socialization)²⁶

3.2 การวิจัยเรื่องการเมืองการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น²⁷

3.2.1 วิธีวิจัยและท้องถิ่นที่ทำการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ดำเนินงานร่วมกับองค์การปกครองท้องถิ่น ในต่างจังหวัดหลาย ๆ แห่ง (ยกเว้นกรุงเทพฯ) โดยร่วมสัมมนาและสัมภาษณ์ปากเปล่า สมาชิกสภาเทศบาล 10

เทศบาลร่วมสัมมนาและสัมภาษณ์คณะกรรมการสุขาภิบาล 18 แห่ง สัมภาษณ์สมาชิกสภาจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง ทั้งยังได้สัมภาษณ์สอบถามปัญหาแก่ประชาชนบางแห่งประกอบด้วย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามในแต่ละแห่งเป็นจังหวัด ๆ ไปและถือข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยตรงและการสังเกตประกอบเป็นข้อมูลที่สำคัญ ส่วนแบบสอบถามถือว่ามีความสำคัญน้อยกว่าสัมภาษณ์โดยตรง ผู้วิจัยเสนอไว้ว่าการวิจัยในประเทศไทยที่องค์การหลายแห่ง นักวิจัยหลายท่านหรือคณะวิจัยหลายคณะก็ได้ได้ใช้แบบสอบถามรอกคำตอบเป็นแนวและเป็นหลักในการทำวิจัยนั้น จะให้ผลน้อยกว่าการใช้วิธีพูดคุยและสัมภาษณ์โดยตรง

3.2.2 สมมติฐานในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นประกอบด้วยสมมติฐาน 3 ประการคือ

ก. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยนั้นจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของราชการบริหารส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาค

ข. การปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งที่มียุบบางลักษณะแล้วในประเทศไทยและอาจจะได้รับความสำเร็จเป็นผลที่น่าพอใจถ้าหากว่าสมมติฐานที่ว่าไว้ข้อ จ. นั้นถูกต้อง และประสิทธิภาพของราชการบริหารส่วนภูมิภาคได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น

ค. การปกครองแบบเทศบาลในประเทศไทยเป็นรูปการปกครองที่พร้อมจะปกครองตนเอง ถ้าหากจะมีการปรับปรุงกลไกการปกครองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศ

3.2.3 ความสำคัญบางประการในการวิจัย

ผู้วิจัยพิจารณาถึงความสำคัญของหน่วยที่จะทำการวิจัยโดยพิจารณาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมว่าหน่วยปกครองใดเป็นแบบฉบับที่สมควรจะได้รับการส่งเสริมตัวอย่างเพื่อวิจัย ผลของการส่งเสริมตัวอย่างได้ดำเนินการวิจัยใน 5 จังหวัด 10 เทศบาล 18 สุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัดและตำบลนั้นผู้วิจัยหวังและเล็งลุ่มที่จะวิจัยหลังจากที่ได้ทดลองวิจัยไปแล้ว องค์การละ 1 แห่ง ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยเห็นว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดและตำบลไม่สามารถที่จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายได้ และในทางปฏิบัติการปฏิบัติแปลงทฤษฎีมากเกินขอบเขตทำให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นทั้งสองรูปนี้กลายเป็นหน่วยการปกครองภูมิภาคจำบัง ซึ่งหมายถึงหน่วยการปกครองท้องถิ่นซึ่งในทางปฏิบัติไม่มีลักษณะ

เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่น แต่เป็นหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคแทนที่หน่วยการปกครองท้องถิ่น

3.2.4 ผลของการวิจัย

ก. มีส่วนร่วมของประชาชน

1. ทำที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ทำการวิจัย

ปรากฏว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นทุกหน่วยที่ทำการวิจัยให้ความสนใจอย่างยิ่งต่อการวิจัย โดยเฉพาะสมาชิกสภาเทศบาลและกรรมการสุขาภิบาล ในส่วนที่เกี่ยวกับสมาชิกสภาเทศบาลนั้น ผู้วิจัยรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมในการปกครองที่ดี ความสนใจในการปกครองที่ดี ความสนใจในการปกครองที่ดี ในองค์กรเทศบาลแต่ละแห่งไม่แตกต่างกันนัก จึงสรุปว่าความสนใจของสมาชิกสภาเทศบาลต่อการปกครองระบอบเทศบาลนั้นมีมาตรฐานใกล้เคียงกันทั่วประเทศ สำหรับกรรมการสุขาภิบาลนั้น จากการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่ความสำเร็จเกี่ยวกับการสุขาภิบาลขึ้นอยู่กับการศึกษาและปฏิบัติการของนายอำเภอ ผู้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการสุขาภิบาล ซึ่งปรากฏชัดในการศึกษาของ ดร.จักรกฤษ นรนิติผดุงการ ในการศึกษาผู้นำท้องถิ่น จังหวัดชลบุรีซึ่งพบว่าผู้นำท้องถิ่นในสุขาภิบาลได้รับความรู้และการอบรมมาจากนายอำเภอท้องถิ่นนั้น

2. ทำที่ของประชาชนต่อการวิจัย

ประชาชนทั้งในตัวเมืองและชนบทให้ความร่วมมือในการตอบคำถามและสัมภาษณ์เป็นอย่างดีโดยสม่ำเสมอและใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะประชาชนในบางจังหวัดมีลักษณะตื่นตัวในทางการเมือง เช่นที่จังหวัดขอนแก่น มีการพูดซึ่งมีลักษณะเป็นการเมืองมากกว่าในจังหวัดเชียงใหม่ นครสวรรค์ หรือสงขลาและกาญจนบุรี ซึ่งมีข้อสังเกตว่าอาจเกิดจากสภาพแวดล้อมและตัวประกอบในทางการเมืองอื่น ๆ ความรู้สึกตื่นตัวของประชาชนในท้องถิ่นทางการเมืองเช่นนี้เป็นปัจจัยฐานอันสำคัญยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งควรวางแผนสนับสนุนชักนำเป็นแนวทางให้ความรู้สึกตื่นตัวในทางการเมืองนี้ได้พัฒนาไปภายใต้กรอบแห่งประชาธิปไตย

3. นิสัยทางการเมืองของสมาชิกสภาท้องถิ่น

ผู้วิจัยสรุปเรื่องเกี่ยวกับนิสัยทางการเมืองของสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นประเด็นกว้าง ๆ

3 ประการ คือ

- 3.1 นิสัยของสมาชิกในระหว่างการเลือกตั้ง
- 3.2 ลักษณะของการประชุมสภาท้องถิ่น และ
- 3.3 นิสัยในทางการเมืองของสมาชิกสภาท้องถิ่น

ทุกเทศบาลสมาชิกพอใจในการได้เป็นสมาชิก โดยวิธีการเลือกตั้งมากกว่าแต่งตั้ง และรายงานการวิจัยยังพบว่า นิสัยของสมาชิกตามข้อ 3.1 มีลักษณะเป็นการหาเสียงเป็นรายตัวเอกเทศ ซึ่งเป็นความจริงพื้นฐานในการหาเสียงเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อสังเกตว่าในเทศบาลบางแห่ง เช่น เทศบาลตำบลเมืองพล เมืองกาญจนบุรี นครเชียงใหม่และเมืองสงขลา สมาชิกได้มีการรวมพวกในการหาเสียงเลือกตั้งในรูปของ “พรรคพวก” ซึ่งอาจมองในแง่เป็นเรื่องไม่ดีก็ได้ เพราะเป็นการรวมกลุ่มในทางการเมืองที่ไม่เป็นระเบียบ ไม่มีวินัย และไม่มีวัตถุประสงค์ในทางการเมืองที่มีเหตุผลแน่นอน แต่อาจพิจารณาได้อีกทางหนึ่งว่า ระบบพรรคพวกในท้องถิ่นเป็นการรวมกลุ่มทางการเมืองขั้นแรกของการวิวัฒนาการไปสู่การใช้ “พรรคการเมือง” ในรูปการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย ผู้วิจัยได้เสนอไว้ว่าถ้าหากเป็นที่เข้าใจกันว่าปกครองท้องถิ่นเป็นฐานที่สำคัญที่สุดของการปกครองในระบบประชาธิปไตย หลักการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศก็คือ การที่พรรคการเมืองทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น²⁸ และบางทีคำว่าพรรคพวกอาจมีความหมายสำคัญยิ่งในที่นี้เพราะการปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นเรื่องของการเมืองลักษณะหนึ่ง และให้มีประชาธิปไตยในการปกครองท้องถิ่นนั้น ประชาชนจะต้องรู้สึกมีสามัญสำนึกและสัมปชัญญะเกี่ยวกับการเมืองในท้องถิ่น ซึ่งในระหว่างที่สังคมกำลังเริ่มพัฒนานั้น ความรู้สึกเกี่ยวกับการเมืองเช่นนี้จะริเริ่มและพัฒนาได้โดยผ่านองค์กร หรือสังคมนีกรูปหนึ่งซึ่งเรียกว่า พรรคพวก จึงเป็นปัญหาว่าจะทำอย่างไรที่จะจัดพรรคพวก ให้อยู่ในกรอบวินัยและระเบียบตามอุดมคติประชาธิปไตย

ในส่วนที่เกี่ยวกับประชุมสภาท้องถิ่นนั้น ในขณะที่วิจัยพบว่าบางเทศบาลมีข้าราชการได้รับแต่งตั้งเข้าไปทำหน้าที่คณะเทศมนตรีมาก โดยเฉพาะ ปลัดจังหวัด นายอำเภอ หรือผู้กำกับตำรวจ ทำให้การประชุมสภาเทศบาลเป็นลักษณะซึ่งมีความคิดเห็นจำกัด เพราะความสัมพันธ์ระหว่างคณะเทศมนตรีกับสภาเทศบาลไม่ค่อยจะราบรื่นนัก ส่วนในเทศบาลที่ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งของประชาชนจะมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับสภาเทศบาลต่างกัน ประการแรกซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะน่ากลัวหรือเกรงกลัวน้อยกว่าประการที่สอง²⁹ ในประการที่สามเกี่ยวกับนิสัยทางการเมืองของสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้วิจัยให้ข้อสังเกต 2 ประการว่า

ประการแรก ในเทศบาลบางแห่งสมาชิกสภามักถือตนเป็นนักการเมืองระดับชาติ
ประการที่สอง สมาชิกเทศบาลและสภาท้องถิ่นถือตนเป็นผู้แทนของท้องถิ่น

ตัวอย่างจากการวิจัยพบว่า สมาชิกสภาเทศบาลเมืองลำพูนปฏิบัติตนเป็นนักการเมืองระดับชาติในกิจการของเทศบาลมากกว่าเทศบาลอื่น ๆ สำหรับเทศบาลอื่น ๆ มักถือตนเป็น

ผู้แทนของท้องถิ่นซึ่งจากการสังเกตและสัมภาษณ์ จะพบว่าสนใจเรื่องของตนมากที่สุด มุ่งที่จะให้ท้องถิ่นของตนเองเจริญมากที่สุดตัวอย่างที่พบคือ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองหาดใหญ่ ซึ่งปฏิบัติตนเป็นผู้แทนของท้องถิ่นที่ดีที่สุด

สำหรับนิสัยทางการเมืองของสมาชิกสภาเทศบาลนั้น พบว่ามีความประพฤติที่มีลักษณะเกือบเป็นเอกบุรุษ จากการวิจัยสภาเทศบาล 18 แห่งปรากฏว่าลักษณะของการประชุมมักอยู่ภายใต้การนำของนายอำเภอ กรรมการสภาเทศบาลประเภทแต่งตั้งจากราชการมักจะมีอิทธิพลหรือมีเสียงมากกว่าประเภทได้รับการเลือกตั้ง (เลือกตั้งเพียง 4 คน ส่วนข้าราชการที่ได้รับแต่งตั้งมีมากกว่า 3-4 เท่าตัว) ดังนั้นปัญหาความบกพร่องในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรูปการปกครองแบบสภาเทศบาลจึงมีสาเหตุประการหนึ่ง มาจากความไม่สมดุลย์ขององค์ประกอบของคณะกรรมการสภาเทศบาลนั่นเอง

4. ความสนใจของประชาชนเกี่ยวกับตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น

กล่าวโดยทั่วไปประชาชนมีความสนใจและรู้จักบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งในสภาท้องถิ่นพอประมาณ ตัวอย่างจากการวิจัยพบว่าประชาชนในจังหวัดขอนแก่น และกาญจนบุรีสนใจและรู้จักสมาชิกสภาเทศบาลและสภาจังหวัดตามสมควร แต่ความจริงแล้วบุคคลที่คณะผู้วิจัยสอบถามได้แก่ บุคคลผู้มีอาชีพเป็นข้าราชการหรือค้าขายที่อยู่ในเขตเทศบาลเมือง อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติเทศบาลระบุนำให้สภาเทศบาลเมืองมีสมาชิกสภาเทศบาลของตนถึง 18 คน สมาชิกสภาจังหวัดซึ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัดระบุนำให้มีได้ถึง 24 คนก็เช่นกัน จากการวิจัยพบว่าไม่มีผู้ใดที่รู้จักสมาชิกสภาจังหวัดของตนถึง 24 คน จึงอาจสรุปความจริงได้ว่าประชาชนทั่วไปไม่มีความสนใจในตัวบุคคลผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลมากกว่าสภาจังหวัด

5. ความสนใจของประชาชนเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปแล้วว่าการเลือกตั้งเป็นหลักรูปร่างอย่างหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเป็นหลักสำคัญที่สุดของการปกครองท้องถิ่น แต่จากผลการวิจัยปรากฏว่า ประชาชนมีความประพฤติที่ไม่ไปออกเสียงเลือกตั้งมากกว่าไปออกเสียงเลือกตั้ง

ข. ประสิทธิภาพของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น

1. การเสียสละที่จะมีส่วนร่วมในการปกครอง³⁰

จากการวิจัยในท้องถิ่นพบว่าประชาชนส่วนมากรู้สึกว่าการปกครองดำเนินไปได้ผลดี และสามารถก่อความเจริญแก่ท้องถิ่นแล้ว ประชาชนอาจจะเสียสละบางอย่างเพื่อความเจริญของท้องถิ่นได้ เห็นได้ชัดจากการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาชุมชนในชนบทซึ่งประชาชนมักสละทรัพย์สินกำลังงานสมทบสร้างความเจริญแก่หมู่บ้าน ประมาณ 50%

ของงบประมาณราชการ³¹ จากการวิจัยพบว่าความรู้สึกเช่นนี้มีอยู่ทั่วไปในเขตเทศบาล 10 แห่ง และเขตสุขาภิบาล 18 แห่งที่ได้สัมภาษณ์³²

2. ความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในการปกครอง

ผลของการวิจัยพบว่าสมาชิกสภาเทศบาลทั้ง 10 แห่ง มีความเห็นเป็นเอกฉันท์ที่จะขอให้มีการเลือกตั้งสมาชิก และเห็นว่าสมาชิกสภาควรมีเวลาอยู่ในตำแหน่ง 4 ปี โดยเห็นว่า 3 ปี เร็วเกินไป และ 5 ปี นานเกินไป สำหรับกรรมการสุขาภิบาลนั้นส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าตนเองควรอยู่ในตำแหน่งนานเท่าใด แต่กรรมการที่ได้รับเลือกตั้งหวังที่จะทำงานเพื่อความเจริญของท้องถิ่นเป็นสำคัญ และส่วนใหญ่กรรมการสุขาภิบาลประเภทเลือกตั้งนี้มีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะทำงานให้ท้องถิ่นของตนเองเจริญขึ้น แต่ก็มีในสุขาภิบาลบางแห่งที่กรรมการสุขาภิบาลประเภทได้รับเลือกตั้ง กระทำตนเป็นปากเสียงให้นายอำเภอในระหว่างการประชุม ซึ่งถือเป็นข้อยกเว้น³³

3. ความสามารถในการเลือกผู้แทน

ในการเลือกผู้แทนนั้นประชาชนจะได้ผู้แทนที่ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณภาพและลักษณะของประชาชนเอง สำหรับผู้วิจัยเรื่องนี้เชื่อว่าประชาชนในเขตชุมชนมุสลิมเป็นผู้มีโอกาที่จะมีคุณภาพ คุณลักษณะ และความฉลาดในการที่จะเลือกผู้แทนได้ดีกว่าประชาชนในเขตชนบท ดังนั้นผู้วิจัยจึงถือว่าความสามารถในการเลือกผู้แทนของประชาชนในเขตชนบทเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ผลการวิจัยปรากฏว่าประชาชนในเขตชนบทและสุขาภิบาลมีการใช้เหตุผลพิจารณาและวินิจฉัยในการเลือกผู้แทนของตน ซึ่งเรื่องการตัดสินใจของประชาชนนี้ย่อมเป็นสิ่งน่าสนใจมากในการเมืองท้องถิ่น จากตารางสรุปคำถามเกี่ยวกับความเห็นของประชาชนว่าจะตัดสินใจเลือกบุคคลอย่างไรเป็นผู้แทนในท้องถิ่น³⁴ ซึ่งมีลักษณะคำถามว่าเลือกเพราะหน้าตาดี เพราะรู้จักส่วนตัว เพราะรู้จักเอาใจใส่จะเป็นผู้แทนที่ดี เพราะคนอื่นบอกให้เลือก ปรากฏว่าประชาชนที่ถูกสัมภาษณ์จำนวน 75 นายตอบว่า เขารู้สึกว่าจะเลือกบุคคลผู้เอาใจใส่และเป็นผู้แทนที่ดีของเขามากที่สุด (52 ราย) และมีบุคคลจำนวนหนึ่งซึ่งไม่ทราบว่า จะเลือกผู้แทนอย่างไร 19 ราย เราอาจสรุปได้ว่าประชาชนในชนบทมักเลือกบุคคลที่เราารู้สึกว่าจะเอาใจใส่และเป็นผู้แทนที่ดีของเขาได้ ซึ่งเรื่องนี้จากการสัมภาษณ์โดยทั่วไปของผู้ทำการวิจัยในชนบท ทำให้เห็นว่าประชาชนมักจะไม่คำนึงถึงความรู้ของผู้ที่จะเป็นผู้แทน แต่คำนึงถึงบุคคลผู้เอาใจใส่และคอยคุ้มครองตนเป็นอันดับแรก³⁵

4. ความเข้าใจในความหมายของการปกครองท้องถิ่น

จากการวิจัยสรุปได้ว่าประชาชนในเขตชนบทไม่เข้าใจความหมายของคำว่า “การปกครองท้องถิ่น” และประชาชนในเขตชนบทไม่เคยได้ยินคำนี้มาก่อน สิ่งนี้เป็นเรื่องสำคัญ

มากเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของประชาชนในทางการเมืองท้องถิ่น ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของประชาชนที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองระดับท้องถิ่น และมีผลสะท้อนถึงการเมืองระดับชาติ สำหรับในเขตเทศบาลประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความหมายของการปกครองท้องถิ่น จากคำถามที่ถามแก่ประชาชน 56 รายชี้ให้เห็นดังนี้

เข้าใจ 12 ราย

ไม่เข้าใจ 43 ราย

ไม่ตอบ 1 ราย³⁶

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับเทศบาลและสุขาภิบาลนั้นเอาอนุโลมได้ว่าประชาชนมีความเข้าใจรูปแบบการปกครองทั้ง 2 แบบพอสมควร ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดและตำบล ผู้วิจัยพบว่าสมาชิกสภาทั้งสองยังขาดความรู้เกี่ยวกับการปกครองซึ่งตนเองเป็นสมาชิก ซึ่งเห็นว่ามีควมจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบการและหลักการ และจัดการวางแผนดำเนินงานเกี่ยวกับองค์การปกครองทั้งสองนี้ใหม่ให้ดำเนินงานโดยมีประสิทธิภาพและมีเหตุผล ซึ่งต้องอาศัยผู้มีความรู้ความสามารถในทางบริหารอย่างแท้จริง³⁷

5. ประสิทธิภาพของสมาชิกสภาท้องถิ่น ในการพิจารณาจัดรูปการปกครอง

ในเรื่องประสิทธิภาพของสมาชิกสภาท้องถิ่นนั้นเป็นเรื่องการศึกษาเพื่อพิจารณาว่าสมาชิกสภาเทศบาลและกรรมการสุขาภิบาลเข้าใจถึงการจัดการปกครองแบบเทศบาลและสุขาภิบาลเพียงไร รวมทั้งมีความคิดก้าวหน้าในการที่จะพิจารณารูปการปกครองท้องถิ่นให้ดีขึ้นหรือไม่ และแค่ไหนเพียงใด จากการวิจัยพบว่าสมาชิกสภาเทศบาลส่วนใหญ่เข้าใจถึงสภาพของการปกครองแบบเทศบาลที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงรูปการปกครองให้ดีขึ้นหลายประการ เช่น

5.1 เรื่องอาณาเขตของอำเภอในเขตเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาลหลายแห่งเห็นว่าควรยกเลิกอาณาเขตและอำนาจของอำเภอภายในเขตเทศบาลโดยมอบอำนาจนี้ให้เทศบาลซึ่งเป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นอย่างหนึ่ง³⁹

5.2 เรื่องคณะเทศมนตรี

คณะเทศมนตรีเป็นผู้บริหารงานเทศบาลตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล แต่ในทางปฏิบัติมีการวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานของเทศมนตรีซึ่งในหลายแห่งจำเป็นต้องเปลี่ยนตัวเสมอ ซึ่งอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่สมาชิกสภาเทศบาลแก่งแย่งกันเป็นเทศมนตรี จากการสอบถามความเห็นของสมาชิกสภาเทศบาลเกี่ยวกับระบบคณะเทศมนตรีสรุปความสำคัญได้ดังนี้

1. บางแห่งเสนอให้ยุบเลิกคณะเทศมนตรี โดยให้นายกเทศมนตรีได้รับเลือกตั้งจากประชาชน และเสนอให้ใช้ระบบเทศบาลแบบผู้จัดการ แบบของสหรัฐอเมริกาแทนรูปการปกครองในปัจจุบัน (สอบถามสมาชิกสภาเทศบาลเมืองจังหวัดนครสวรรค์) แต่สมาชิกสภาเทศบาลเมืองขนาดใหญ่ไม่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงรูปการปกครองแบบเทศบาล และระบบคณะเทศมนตรี ส่วนสมาชิกสภาเทศบาลอื่น ๆ มีความเห็นคล้ายกับสมาชิกสภาเทศบาลเมืองขนาดใหญ่แต่ขอให้เปลี่ยนรายละเอียดเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของนายกเทศมนตรี เช่น เทศบาลตำบลเมืองพล ลำพูน สงขลา ขอนแก่น และสะเดา ต้องการให้นายกเทศมนตรีมีอำนาจมากขึ้น⁴⁰

2. การใช้รูปเทศบาลแบบผู้จัดการในสหรัฐอเมริกา⁴¹

จากการวิจัยพบว่า สมาชิกสภาเทศบาลเกือบทั้งหมดไม่เข้าใจว่ารูปเทศบาลแบบผู้จัดการเป็นอย่างไรแต่สมาชิกสภาเทศบาลหลายแห่งให้ความสนใจรูปการปกครองแบบนี้ เช่น เทศบาลนครเชียงใหม่ นครสวรรค์และกาญจนบุรี สำหรับรูปคณะกรรมการบริหารงานของแบบอังกฤษเกือบทั้ง 10 เทศบาลไม่นิยม⁴² แต่ต้องการให้ความรับผิดชอบบริหารตกเป็นหน้าที่ของคณะเทศมนตรี เหตุผลก็คือในการดำเนินงานและบริหารเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาลเองหากจะไปทำงานในระบบคณะกรรมการก็เกรงว่าตนจะไม่มีเวลาทำงานได้เต็มที่ เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ การบริหารงานย่อมเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้และความสามารถในการบริหารโดยเฉพาะ ซึ่งเราอาจมองได้ว่าสมาชิกสภาเทศบาลส่วนใหญ่ของไทยไม่ประสงค์ที่จะยุ่งเกี่ยวในเรื่องการบริหาร และอาจเพียงแต่อยากคุมงานด้านนโยบายด้านเดียว หรือสมาชิกสภาเทศบาลยังไม่แน่ใจว่าตนเองจะทำงานด้านบริหารได้อย่างจริงจัง สำหรับคำว่านโยบายและการบริหารนั้นความจริงความหมายแตกต่างกัน แต่จากการวิจัยพบว่าสมาชิกสภาเทศบาลหลายแห่งมักไม่แยกและแปลความหมายของคำสองคำนี้ว่ามีความหมายเหมือนกัน คล้ายกันและรวมกันบ่อยครั้ง ซึ่งเป็นเรื่องน่าสังเกตุยิ่งเพราะเป็นความสำคัญอย่างหนึ่งที่สมาชิกสภาเทศบาลควรจะทราบ โดยเฉพาะเรื่องสิทธิหน้าที่ของตนตลอดจนความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับเทศบาลก่อนที่ตนจะปฏิบัติหน้าที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาล⁴³

3. เรื่องสุขาภิบาล

3.1 การพิจารณาเรื่องการขยายเขตสุขาภิบาลเต็มอำเภอ หรือเปลี่ยนรูปสุขาภิบาล

การปกครองแบบสุขาภิบาลของไทยเห็นได้ว่าเป็นสถาบันการปกครองท้องถิ่นซึ่งมีอาณาเขตใหญ่บ้างเล็กบ้าง (ดูตามลักษณะภูมิศาสตร์) โดยปกติมักจะตั้งอยู่บริเวณรอบที่ว่าการอำเภอ และหลายแห่งตั้งอยู่ในหน่วยปกครองที่เป็นพื้นที่มีประชาชนอยู่หนาแน่น บางอำเภอมีสุขาภิบาลแห่งเดียว บางอำเภอมีหลายแห่ง จึงควรพิจารณาถึงวิวัฒนาการของ

สุขาภิบาลในอำเภอต่าง ๆ เป็นเรื่องสำคัญ ข้อน่าสังเกตของผู้วิจัยก็คือในอำเภอที่มีสุขาภิบาลหลาย ๆ แห่ง นายอำเภอไม่ประสงค์ที่จะให้มีการขยายเขตสุขาภิบาลเต็มอำเภอ (เช่นท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น)

ทั้งนี้เพราะว่านายอำเภอซึ่งดำรงตำแหน่งประธานกรรมการสุขาภิบาลเกรงว่า ถ้าขยายเขตสุขาภิบาลเต็มอำเภอจะไม่สามารถดำเนินบริการทุกอย่างโดยทั่วถึง⁴⁴

ข้อน่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งก็คือ สุขาภิบาลหลายแห่งมีขนาดเล็กมาก และงบประมาณเกือบทั้งหมดมักจะใช้จ่ายไปเป็นเงินเดือนของประธานกรรมการ รองประธาน ปลัดสุขาภิบาล สมุหบัญชี เป็นต้น ข้อสังเกตที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ นายอำเภอในหลาย ๆ อำเภอประสงค์จะจัดตั้งสุขาภิบาลขึ้นหลาย ๆ แห่งในอำเภอของตน มากกว่าจะขยายเขตสุขาภิบาลเต็มอำเภอ (เช่นท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น)

ทั้งนี้เพราะว่านายอำเภอซึ่งดำรงตำแหน่งประธานกรรมการสุขาภิบาลเกรงว่า ถ้าขยายเขตสุขาภิบาลเต็มอำเภอจะไม่สามารถดำเนินบริการทุกอย่างโดยทั่วถึง⁴⁴

ข้อน่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งก็คือ สุขาภิบาลหลายแห่งมีขนาดเล็กมาก และงบประมาณเกือบทั้งหมดมักจะใช้จ่ายไปเป็นเงินเดือนของประธานกรรมการ รองประธาน ปลัดสุขาภิบาล สมุหบัญชี เป็นต้น ข้อสังเกตที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ นายอำเภอในหลาย ๆ อำเภอประสงค์จะจัดตั้งสุขาภิบาลขึ้นหลาย ๆ แห่งในอำเภอของตน มากกว่าจะขยายเขตสุขาภิบาลเต็มอำเภอ สำหรับกรรมการสุขาภิบาลอื่น ๆ มีข้อสังเกตว่าไม่มีความเข้าใจว่าสุขาภิบาลเต็มอำเภอหรือหลาย ๆ แห่ง มีความหมายแท้จริงอย่างไรและไม่เข้าใจเกี่ยวกับการปกครองแบบสุขาภิบาลโดยแท้จริง ซึ่งผู้วิจัยพบทุก ๆ แห่งจากสุขาภิบาล 18 แห่ง

สำหรับประสบการณ์ของผู้เขียนจากการนำนักศึกษาทัศนศึกษาและดูงาน และได้พบปะกับนายอำเภอ และปลัดสุขาภิบาลบางแห่งพบว่าบุคคลเหล่านั้นไม่ประสงค์จะให้มีการยกฐานะสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาล เหตุผลก็คือรายได้ไม่พอบริการประชาชน และเห็นว่าการดำเนินงานสุขาภิบาลสามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพดีกว่าเทศบาล เพราะอาจเจียดงบประมาณไปดำเนินโครงการบริการประชาชนได้มากกว่าระบบเทศบาล เพราะระบบเทศบาลต้องใช้จ่ายงบประมาณเป็นเงินเดือน สมาชิกสภา คณะเทศมนตรี และเจ้าหน้าที่มากมาย (สัมภาษณ์นายอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี และปลัดสุขาภิบาลอำเภอปากช่อง พ.ศ. 2516)

3.2 การมีเจ้าหน้าที่สุขาภิบาลโดยตรง

งานของสุขาภิบาลในปัจจุบันยังไม่มีเจ้าหน้าที่ของตนโดยแท้จริง แต่ใช้เจ้าหน้าที่ราชการส่วนกลางช่วยปฏิบัติไปก่อน จากการสัมภาษณ์สุขาภิบาลของผู้วิจัยพบว่า ถ้าสุขาภิบาลมีเจ้าหน้าที่บริหารงานรับผิดชอบโดยเฉพาะคือปลัดสุขาภิบาล และเป็นคนละคนกับปลัดอำเภอก็จะก่อให้เกิดผลดียิ่ง ส่วนประธานกรรมการสุขาภิบาลนั้นจากการสัมภาษณ์ทุกแห่งยังคงต้องการให้นายอำเภอทำหน้าที่ต่อไป นอกจากนั้นสมาชิกคณะกรรมการสุขาภิบาลส่วนใหญ่อยากให้มีเจ้าหน้าที่ของสุขาภิบาลเอง แต่ขณะเดียวกันก็ไม่แน่ใจว่าจะสามารถหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถสำหรับทำงานได้หรือไม่ซึ่งกรณีนี้ควรได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนด้านตัวบุคคล และวิชาการในการบริหารงานบุคคลจากส่วนกลาง เช่นในสหรัฐได้เคยมีโครงการช่วยเหลือส่วนท้องถิ่นมาแล้ว ในรูปของคณะกรรมการความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางกับท้องถิ่น ฯลฯ⁴⁵

3.3 ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับหน้าที่ของเทศบาลและสุขาภิบาล

ตามพระราชบัญญัติเทศบาลและสุขาภิบาลกำหนดหน้าที่ของเทศบาลและสุขาภิบาลไว้หลายอย่างด้วยกัน โดยกำหนดหน้าที่เฉพาะที่ต้องทำและหน้าที่บางอย่างซึ่งอาจจัดทำได้⁴⁶ ในการปฏิบัติและตามความจริงจากการวิจัยพบว่าประชาชนมักจะไม่ทราบว่าเทศบาลและสุขาภิบาลมีหน้าที่ทำอะไรบ้าง และจากการสัมภาษณ์มีประชาชนจำนวนหนึ่งไม่สนใจว่าเทศบาลหรือสุขาภิบาลทำหน้าที่อะไร ซึ่งไม่ใช่เรื่องประหลาดอะไร เพราะแม้ในประเทศแม่บทประชาธิปไตยเช่นอังกฤษ มีประชาชนส่วนน้อยที่สนใจและทราบว่าหน้าที่ของเทศบาลของตนมีอะไรบ้าง⁴⁷ สำหรับผู้วิจัยได้สอบถามประชาชนถึงบริการที่เทศบาลหรือสุขาภิบาลควรมีหน้าที่จัดทำ สรุปความต้องการของประชาชนตามลำดับได้ดังนี้

- ก. การจัดให้มีถนน
- ข. การจัดให้มีไฟฟ้า
- ค. การจัดให้มีน้ำ หรือน้ำประปา
- ง. ความสะอาด
- จ. การจัดให้มีทางระบายน้ำ
- ฉ. การป้องกันอัคคีภัย และ
- ช. อื่น ๆ

การที่ประชาชนเสนอเช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่า บริการ ก. ถึง ฉ. เป็นบริการซึ่งสัมพันธ์และใกล้ชิดกับความรู้สึกของประชาชนมากที่สุด⁴⁸

สำหรับบริการเฉพาะอย่างของเทศบาลและสุขาภิบาลนั้น ที่สำคัญเช่น การศึกษา การจราจร การตำรวจ และอื่น ๆ ข้อสังเกตที่เด่นชัด ได้แก่ บริการด้านการศึกษา โดยเฉพาะเรื่องการโอนการศึกษาภายในเขตเทศบาลให้เทศบาลเป็นผู้ดำเนินการนั้น ผู้วิจัยได้ สัมภาษณ์สมาชิกสภาเทศบาล 10 แห่ง พบว่าทุกแห่งเห็นพ้องต้องกันว่า เป็นนโยบายที่ ถูกต้อง และในทางปฏิบัติที่เทศบาลไม่มีความลำบาก หรืออุปสรรคในการจัดการเกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งเรื่องนี้ผู้บรรยายเห็นว่า ควรพิจารณาให้รอบคอบถึงอนาคตในการบริการ ด้านการศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่น เพราะการศึกษาจำต้องใช้งบประมาณมาก และ ท้องถิ่นอาจมีงบประมาณไม่พอดำเนินงาน ปัญหานี้เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาซึ่งได้พยายาม ปรับปรุงให้การศึกษาได้รับการวางแผนจากส่วนกลาง คือ รัฐ และรัฐบาลกลาง รวมถึง การช่วยเหลืองบประมาณด้วย⁴⁹

เกี่ยวกับบริการวางผังเมืองนั้น เทศบาลส่วนใหญ่เห็นว่าเทศบาลควรมีเจ้าหน้าที่ ผังเมืองของตน ซึ่งความจริงเรื่องนี้รัฐบาลกลางควรออกกฎหมายสนับสนุน เช่น กฎหมาย ผังเมืองในนครหลวงของไทย ซึ่งเป็นการกำหนดนโยบาย การใช้ที่ดินและการขยายเมือง ตามความเจริญของประเทศ

6. สรุป

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ซึ่งได้กระทำ ในเทศบาล สุขาภิบาลต่าง ๆ ในภาคต่าง ๆ 5 ภาคของประเทศไทย (ยกเว้นกรุงเทพฯ) สรุปได้ดังนี้

6.1 เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ปรากฏว่าประชาชนมีความสนใจจะมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม ประชาชนยังขาดความรู้ในการปกครองตนเอง แต่มีความสนใจอยากปกครองตนเอง และสนใจฟังข่าวคราวจากรัฐบาลอยู่เสมอ มีข้อนำสังเกตว่า ความ ตื่นตัวของประชาชนในการปกครองตนเองนั้นเป็นสิ่งที่วินิจฉัยได้ยากว่ามีมากน้อยเพียงไร สิ่งสำคัญก็คือ เรามักเห็นโดยทั่วไปว่า ประชาชนมักจะพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ มักไม่กระตือ รือร้อนเป็นพิเศษต่อการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองท้องถิ่น เพราะประชาชนถือเรื่องการ ดำรงชีวิตของตนเอง และผลประโยชน์ของตนแต่ละบุคคลเป็นสิ่งสำคัญกว่าเรื่องการปกครอง ความเนือยชาของประชาชนในการปกครองตนเอง อาจมีสาเหตุสำคัญเนื่องมาจากการที่ ประชาชนถือว่าเรื่องการปกครองเป็นเรื่องของรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง จึงมีความ กระตือรือร้นในการปกครองตนเองไม่มากเท่าที่ควร

สำหรับประชาชนในเขตชนบทมีความรู้สึกว่า เฟ่งเล็งสถาบันการปกครองส่วนภูมิภาค รวมตลอดเจ้าหน้าที่ของส่วนกลางโดยเฉพาะนายอำเภอในฐานะผู้ปกป้องคุ้มครองประชาชน มาก แต่ในเขตชุมชนหนาแน่นหรือเขตเทศบาลใหญ่ ๆ ความสำคัญของนายอำเภอนั้นน้อยลง

สำหรับสมาชิกสภาภิบาลจากการวิจัย 10 เทศบาล หวังที่จะมีส่วนร่วมในการปกครอง โดยเต็มที่ และโดยตรงโดยเร็วที่สุด ส่วนสมาชิกสภาภิบาลส่วนใหญ่ประสงค์ที่จะให้มีการปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการสภาภิบาลใหม่

6.2 เรื่องประสิทธิภาพของประชาชนในการปกครอง

จากการวิจัยพบว่าประชาชนมีความตั้งใจจริงในการมีส่วนร่วมการปกครอง และอาจเสียสละบางอย่างตามเหตุผลที่สมควร เพื่อให้การปกครองมีประสิทธิภาพ ประชาชนในเขตชุมชนหนาแน่นมีคุณภาพที่จะวินิจฉัยว่าผู้ใดควรเป็นผู้แทนที่ดีได้ดีกว่าประชากรในเขตชนบท

สำหรับสมาชิกสภาท้องถิ่นส่วนใหญ่มุ่งเสียสละเพื่อความเจริญของท้องถิ่น และไม่ถือเรื่องค่าตอบแทนไม่ว่าจะเป็นรายได้ถาวรหรือเงินเดือน

อย่างไรก็ดี ทั้งประชาชนทั่วไปและสมาชิกสภาท้องถิ่น มีข้อบกพร่องสำคัญคือไม่มีความรู้พอเพียงในการปกครองและบริหาร ไม่เข้าใจความหมายแท้จริงของการปกครองท้องถิ่น ตลอดจนองค์การอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหลายแห่งไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยถูกต้องได้

6.3 ประสิทธิภาพของสมาชิกสภาท้องถิ่นในการจัดรูปการปกครอง

สรุปโดยทั่วไปได้ว่า สมาชิกสภาท้องถิ่นหวังที่จะเป็นการปกครองของตนเอง และเป็นการปกครองที่มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิมหรือดียิ่งขึ้น สมาชิกสภาส่วนใหญ่อยากมีความรู้ใหม่ ๆ แต่ยังไม่อาลัยถึงรูปการจัดการบริการและการปกครองเดิม และยังไม่ค่อยแน่ใจว่าตนเองอยากเปลี่ยนแปลงหรือไม่ สำหรับสภาเทศบาลหลายแห่งต้องการที่จะให้มีการปกครองเทศบาลเป็นรูปการปกครองท้องถิ่นที่สมบูรณ์

6.4 ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบริการที่องค์การปกครองท้องถิ่นจัดทำ

เกี่ยวกับบริการที่ท้องถิ่นจัดทำพอสรุปได้ว่าประชาชนยังไม่เข้าใจว่าหน่วยปกครองท้องถิ่นโดยเฉพาะเทศบาลและสภาภิบาลทำหน้าที่อะไรบ้าง และมักเข้าใจผิดว่าหน้าที่ของเทศบาลและรัฐบาลเป็นสิ่งเดียวกัน บริการที่สำคัญของเทศบาลและสภาภิบาลซึ่งจัดทำอยู่ และสัมผัสประชาชน ตามลำดับดังนี้ ถนน น้ำหรือน้ำประปา ไฟฟ้า ความสะอาดและอนามัย ทางระบายน้ำ การป้องกันอัคคีภัย และอื่น ๆ

6.5 ผลของการวิจัยชี้ให้เห็นว่า สมมติฐานของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ 3 ประการเป็นการถูกต้อง เพราะใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด ซึ่งเป็นความถูกต้องจากหลักฐานการวิจัยที่รวบรวม ต.ค. 2508-ต.ค. 2509 และความถูกต้องดังกล่าวอาจตรงหรือไม่ตรงกับสภาพแห่งความเป็นจริง ในระยะก่อนหรือหลัง พ.ศ. 2508-2509 ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงการพัฒนาการเมืองและประชาธิปไตยในประเทศในขณะกำลังพัฒนาเห็นได้ว่า รูปการปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศอยู่ในระยะที่หน่วยการปกครองต่าง ๆ จะพัฒนาตนเองไปสู่รูปการปกครองแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ (ระยะเริ่มต้นเพิ่งเริ่มจัดหน่วยการปกครองต่าง ๆ เป็นระยะทดลอง ระยะที่สองเป็นระยะแห่งการพัฒนา คือประชาชนมีความรู้สึกกำลังเปลี่ยนแปลงสนใจการเมืองและรูปการปกครองต่าง ๆ จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้เข้าสถานการณ์ และระยะที่สามคือหน่วยการปกครองแบบประชาธิปไตยต่าง ๆ สามารถมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ดีพอควร) ผู้วิจัยเสนอให้มีการปรับปรุงการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยบางประการ เช่นเสนอให้มีแผนพัฒนาการปกครองท้องถิ่น เป็นระยะ ๆ เช่น 8 ปี และควรรีดยุทธการปกครองท้องถิ่นตามหลักพระราชบัญญัติเทศบาลและสุขาภิบาลเดิม แต่มุ่งแก้ไขปรับปรุงการปกครองและประสิทธิภาพของเทศบาลและสุขาภิบาลให้ดีขึ้น

ผู้วิจัยเสนอว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับความเจริญของการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย คือ การประชาสัมพันธ์ ซึ่งเทศบาลและสุขาภิบาลจำต้องมีหน่วยงานนี้เพื่อแถลงผลงานและกิจการที่เกี่ยวกับราษฎรหรือเสนอให้ประชาชนทราบถึงกิจการที่ประชาชนมีหน้าที่ต้องเกี่ยวข้อง⁵⁰

นอกจากนั้นควรปรับปรุงคุณภาพสมาชิกเทศบาลให้ดีขึ้น และประการสุดท้ายผู้วิจัยเสนอว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดและตำบลจะต้องได้รับการศึกษาและวิจัยเป็นพิเศษก่อนที่จะเรียกสถาบันทั้งสองว่าเป็นสถาบันการปกครองท้องถิ่น (ผู้วิจัยเรียกว่าเป็นการปกครองส่วนภูมิภาคจำบัง)

เชิงอรรถบทที่ 4

1. ชัดติยา กรรณสูต *ขั้นตอนการวิจัย หลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์* (กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ), หน้า 79.
2. James B. Mckee, "The Ideology of Moderation," in Adrian, *op.cit.*, p.176.
3. สนธิ บางยี่ขัน, *Collective Bargaining* (พระนคร : วัชรินทร์การพิมพ์, 2517), หน้า 70.
4. Adrian, *op.cit.*, pp.72-75.
5. Edward C. Banfield, *Big City Politics* (New York: Random House, Inc., 1965), p.76.
6. C. Wright Mills, *The Power Elite* (Fair Lawn, N.J.: Oxford University Press, 1956), pp.188-189.
7. Robert A. Dahl, *Who Governs?* (New Haven, Conn.: Yale University Press, 1961), chapters 24-26.
Robert Presthus, *Men at the Top* (Fair Lawn, N.J.: Oxford University Press, 1964), pp.432-433.
8. Adrian, *op.cit.*, p. 193.
9. *Ibid.*, pp.193-194.
10. Edward C. Banfield and Jame Wilson, *City Politics* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1964), pp.297-300.
11. Adrian, *op.cit.*, p.432.
12. M. Kent Jennings, "Public Adminbistrated Community Dicism Making", *Administrative Science Quarterly*, 8: 18-43, June, 1963.
13. Adrian, *op.cit.*, pp.192-193.
14. ประมวล รุจนเสรี, *ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อเทศบาลนครกรุงเทพฯ* (วิทยานิพนธ์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ ม.ธ. 2510).
15. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 98-99.
16. *เรื่องเดียวกัน*, บทที่ 3.
17. *เรื่องเดียวกัน*, บทที่ 3 และหน้า 98-99.
18. *เรื่องเดียวกัน*, หน้าเดียวกัน.
19. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 100-101.
20. United Nation, *Decentralization of National and Local Development* (New York: United Nations Publication, 1962), p.6.
21. Beard. *Politics and City Government* (National Municipal Review, VI, March 1927),- p.205
ประมวล รุจนเสรี, *op.cit.*, หน้า 108.

22. พลโทประยูร ภมรมนตรี, *บันทึกเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475* (พระนคร : โรงพิมพ์เพ็ญอักษร, 2517), หน้า 9-11.
23. ชูวงศ์ ฉายะบุตร, *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น* (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์, 2510).
24. M.Lipset, *Political Mun* ในรายงานการวิจัยคณะรัฐศาสตร์ ม.ธ., อ้างแล้ว, หน้า 155-174.
Guy Hunter, *South-East Asia Race, Culture and Nation* (London: Oxford University-Press), pp.166-169.
25. Adam Curle, *Educational Strategy for Developing Societies* (London: Tavistock Publication, 1963), p.89.
26. รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย (พระนคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2515).
27. ดร.ชูวงศ์ ฉายะบุตร, *การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น* (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2510).
28. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 15.
29. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 15-16.
30. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 23.
31. รายงานประจำปี พ.ศ. 2509 กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2510).
32. ดร.ชูวงศ์ ฉายะบุตร, *เรื่องเดิม*, หน้า 24.
33. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 25.
34. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 26.
35. *เรื่องเดียวกัน*, หน้าเดียวกัน.
36. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 27.
37. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 13, 27.
38. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 28.
39. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 30.
40. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 29-31.
41. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 31-32.
42. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 31.

43. เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.
44. เรื่องเดียวกัน, หน้า 32-33.
45. Adrian, *op.cit.*, chapter 3.
46. ดร.ชูวงศ์ ฉายะบุตร, เรื่องเดิม, บทที่ 3, 4, 5.
47. เรื่องเดียวกัน, หน้า 35-36.
48. เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.
49. สนั่น บางยี่ขัน, การเมืองสหรัฐอเมริกา (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2516).
Adrian, *op.cit.*, chapter 3 & pp.89-99.
50. ดร.ชูวงศ์ ฉายะบุตร, เรื่องเดิม, หน้า 41.
Amitia Etzioni., *A Sociological Reader on Complex Organizations* (2nd ed., Holt, Rinehart and Winston Inc., 1969), pp.297-304.

ตัวอย่างคำถามท้ายบทบทที่ 4

1. จากการศึกษาและวิจัยการเมืองท้องถิ่นในประเทศไทย ได้เสนอแนวความคิดที่ควรศึกษาไว้ดังนี้.-
  - (1) พฤติกรรมของชุมชนตามระบบธรรมชาติของการเมือง
  - (2) อิทธิพลทางการเมืองในชุมชนซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของชุมชน
  - (3) โครงสร้างอำนาจทางการเมือง, ผู้นำกลุ่ม และวัฒนธรรมของชุมชน
  - (4) ข้อ 1, 3 ถูก
  - (5) ข้อ 2, 3 ถูก
2. จากรายงานการวิจัยของ ดร.ชูวงศ์ ฉายะบุตร เสนอแนะว่า
  - (1) ควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ของเทศบาลและสุขาภิบาล
  - (2) องค์การบริหารส่วนจังหวัดและตำบลในประเทศไทยได้รับการศึกษาและวิจัยเป็นพิเศษก่อนที่จะเรียกว่าสถาบันการปกครองท้องถิ่น
  - (3) ผู้วิจัยเรียกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและตำบลว่าเป็นการปกครองส่วนภูมิภาคจำบัง
  - (4) ข้อ 1, 2 ถูก
  - (5) ข้อ 1, 3 ถูก
3. การวิจัยของคุณประมวล รุจนเสรี ได้เปรียบเทียบเปอร์เซ็นต์การมาออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนในเขตเทศบาลของไทยกับกรุงลอนดอน ในยุคเริ่มแรกของการปกครองตนเองในท้องถิ่นเมื่อ ค.ศ. 1919 มีคนในเขตมหานครลอนดอนมาใช้สิทธิ์เลือกตั้งเพียง
  - (1) 80%
  - (2) 55%
  - (3) 27.9%
  - (4) 25.9%
  - (5) ผิดทั้งหมด

เฉลย ข้อ 1. 4. ข้อ 2. 5. ข้อ 3. 3.

บรรณานุกรมบทที่ 4

ภาษาไทย

1. ชัดติยา กรรณสูตร, *ขั้นตอนการวิจัย: หลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์*, พระนคร: สำนักงานสภาพัฒนาการวิจัยแห่งชาติ, 2505.
2. ประมวล รุจนเสรี, *ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อเทศบาลนครกรุงเทพ*, วิทยานิพนธ์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ ม.ธ., 2510.
3. ดร.ชูวงศ์ ฉายะบุตร, *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น*, พระนคร: โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์, 2510.
4. ศ.พันเอก.ดร.บรรจบ อิศดุลย์ และคณะ *รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย*, พระนคร: กรุงเทพมหานคร การพิมพ์, 2515.

ภาษาอังกฤษ

1. Charles R. Adrian, *State and Local Governments*, New York: McGraw-Hill Book Co., 1967.
2. Edward C. Banfield, *Big City Politics*, New York: Random house, 1965.
3. C. Wright Mill, *The Power Elite*, Fairlawn N.J.: Oxford University press, 1965.
4. Robert A. Dahl, *Who Govern?* Newhaven, Conn: Yale University press, 1961.
5. Robert Presthus, *Men at the Top*, Fairlawn N.J.: Oxford University press, 1964.
6. Edward C. Banfield and Jame Wilson, *City Politics*, Cambridge Mass: Harvard University press, 1964.